

F. Silist. tsto 184 / 3. 11. 1987

KUHMO PAJASAARI

Kivikautisen asuinpaikan tutkimus 1986

Helena Taskinen

SISÄLLYS

JOHDANTO	2
KAIVAUSPAIKAN ESITTELY	3
OTE PERUSKARTASTA	4
KAIVAUSPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	5
KAIVAUSTEKNIikka	5
MAALAJIT/KULTTUURIKERROS	7
KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET:	
Kodanpohja	8
KAIVAUSLÖYDÖT	10
YHTEENVETO	16
LUETTELO KARTOISTA	17
LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ NEGATIIVEISTA	18
LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ DIAPOSITIIVEISTA	19
LUETTELO HIILINÄYTTEISTÄ	21
VALOKUVAT	22
VAAITUSLUKULUETTELO	26
YLEISKARTTA	28
VAAITUSKARTTA	29
PINTAVAAITUSKARTTA, KOEOJAT I JA II	30
POHJAVAAITUSKARTTA, KOEOJAT I JA II	31
TASOKARTAT, KOEOJA I, TASOT 1-2	32
PROFIILIKARTTA, KOEOJA I	34
TASOKARTAT, KOEOJA II, TASOT 1-3	35
PROFIILIKARTTA, KOEOJA II	37
PINTAVAAITUSKARTTA, KODANPOHJA	38
POHJAVAAITUSKARTTA, KODANPOHJA	39
TASOKARTAT, KODANPOHJA, TASOT 1-9	40
PROFIILIKARTTA, KODANPOHJA	49

JOHDANTO

Kuhmon Pajasaaren kivikautisen asuinpaikan kaivaukset ajoittuivat 22.7.-6.8.1986 väliselle ajalle.

Pajasaari valittiin tutkimuskohteeksi, koska Ontojärven vesien-säännöstely on kuluttanut ja tuhonnut saaren rantoja ja siten myös kivikautista asuinpaikka-aluetta. Todisteena tästä tuhoutumisesta on asuinpaikkalöytöjen ja tulisijojen huuhtoutuminen rantaveteen. Pajasaaren kivikautinen asuinpaikka on ollut tunnettu vuodesta 1985.

Tutkimukset rahoitti Kuhmon kaupungin kotiseutulautakunta, joka oli myöntänyt arkeologisiin tutkimuksiin 28 000 mk. Kaivauksella työskennelleiden kahdeksan kuhmolaisen kaivajan palkat tutkimuksen ajalta maksoi Kuhmon kaupunki.

Pajasaarella tutkittiin 138 m². Tutkimuksia johti HuK Helena Taskinen ja kartanpiirtäjänä oli fil. yo Päivi Kontio.

Helsingissä 25. toukokuuta 1987

Helena Taskinen

KUHMO PAJASAARI

Kivikautisen asuinpaikan tutkimus 1986

Kunta: Kuhmo

Kylä: Katerma

Tila: RN:o 18:14

Maanomistaja 1986: Kajaani Oy, 87100 Kajaani

Peruskartta: 44 11 11 KATERMA (1974)

Kaivausalueen koordinaatit: x = 7112 22

y = 450 96

z = 160-162,5

Kertomukseen liittyvät löydöt: KM 23 391:1-357 (diar. 13.10.1986)

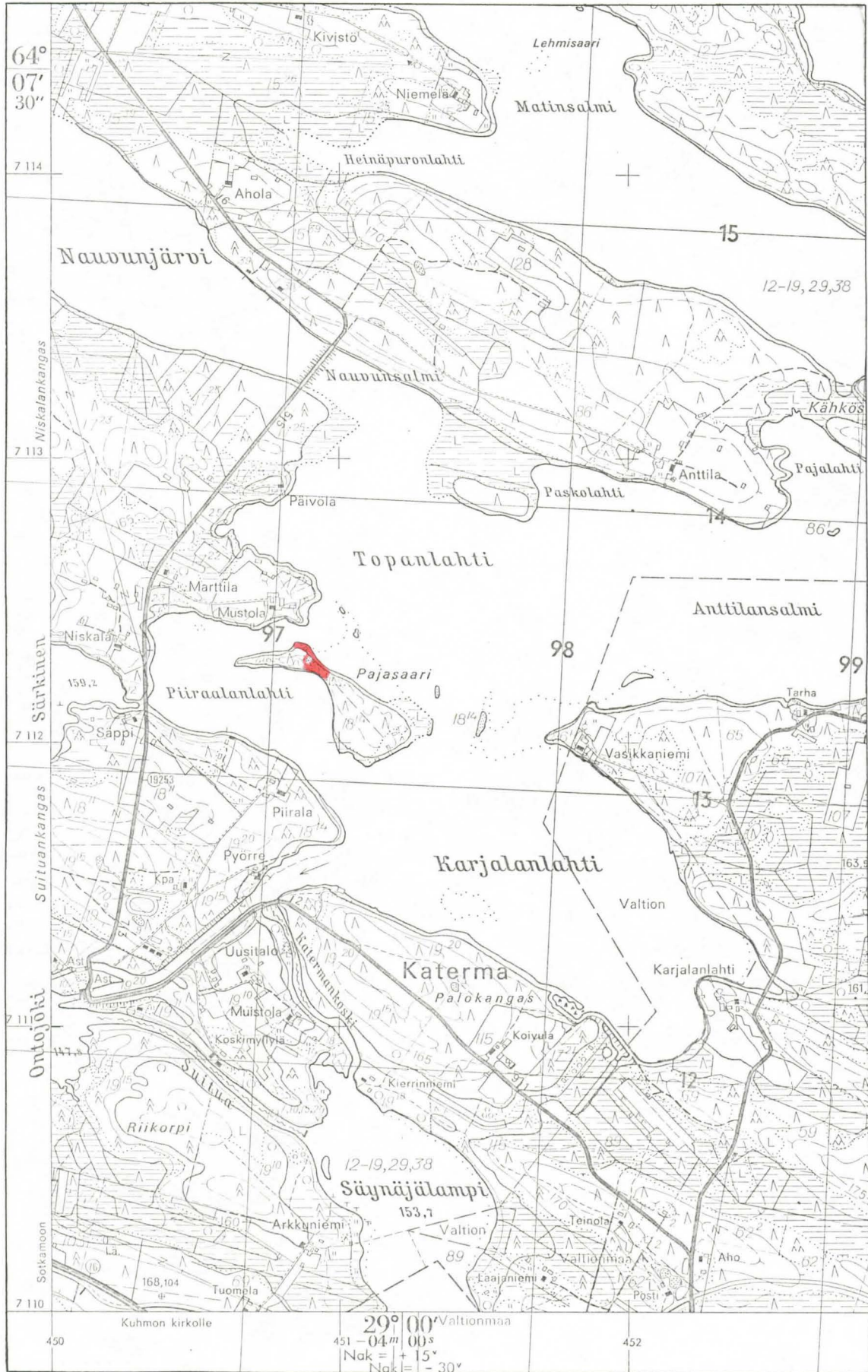
Pajasaaresta aikaisemmin tulleet löydöt: KM 23204, 23205, 23260

Aikaisemmat tutkimukset: M. Huurre 1986, tarkastus (KM 23204, 23205)

Sivut 22-25 ovat kuvatauluja, joissa on kuvia negatiiveista f. 67958-68004

Kertomukseen liittyvät diapositiivit nrot 12571-89

Luettelo kartoista, negatiiveista, diapositiiveista ja hiilinäytteistä on kertomuksen lopussa.

Kaivausalueen sijainti merkitty punaisella

KAIVAUSPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Pajasaari sijaitsee Ontojärvessä, Katerman kylässä, Kuhmon kirkosta noin 25,4 km lounaaseen, lähellä Ontojoen niskaa.

Pajasaari on pituudeltaan noin 700 m ja sen leveys suurimmillaan on noin 250 m ja kapeimmillaan noin 40 m.

Saari on kuivaa mäntykangasta, jonka aluskasvillisuutena on varpuja ja jäkälää. Maaperä on hienoa, lähes kivetöntä hiekkaa.

KAIVAUSTEKNIikka

Pajasaaren alueelle paalutettiin koillinen - lounas -suuntaisesti kaksi metrin levyistä koeojaa, joista koeoja I oli 22 m pitkä ja koeoja II 12 m pitkä. Koeoja II sijaitsi 12 m kaakkoon koeojasta I (ks. koeojien sijaintia yleiskartasta s. 28).

Maastossa matalana painaamana näkyneen syvennyksen kohdalle paalutettiin 8 x 6 m kooltaan ollut kaivausalue, kaivausruutujen A-D/1-3 -alue (ks. kaivausalueen sijaintia yleiskartasta s. 28).

Lisäksi Pajasaaren alueelle kaivettiin 56 kpl 1 x 1 m kooltaan olleita koekuoppia. Koekuoppien sijainti ilmenee yleiskartasta s. 28.

Turvekerros poistettiin tutkituilta alueilta lapioilla, jonka jälkeen kaivamista jatkettiin 10 cm tasoissa kaivauslastoil-
la. Löydöt otettiin talteen tasoittain ja kaivausruuduittain.

Kaivamista jatkettiin 10 cm tasoissa niin kauan, kunnes oli edetty löydöttömään ja maaväreiltään täysin puhtaaseen maa-
han. Syvimmälle edettiin kodanpohja-alueen kaivausruudun C/2 alueella, jossa kaivettiin tasoon 10 saakka eli noin 1 m:n syvyyteen.

Kaivaustasoista piirrettiin kartat mittakaavaan 1:25, pinta- ja pohjavaaituskartat ovat mittakaavassa 1:50. Saaren yleis-
kartta on piirretty mittakaavaan 1:1000. Yleiskartan kartta-
pohjana on käytetty peruskarttaa 1:20 000 4411 11 KATERMA (1974), josta Pajasaaren kohta on suurennettu.

Kiintopisteenä kaivauksella käytettiin tasokaivausalueiden lähellä ollutta kantoa (ks. kiintopisteen sijaintia yleis-
kartasta s. 28), joka sijaitsee 3,38 m Ontojärven yläpuolel-
la (mitattu 24.7.1986). Lukema koneen paikalta 1 oli 056 ja koneen paikalta 2 267.

Kaikki tasokaivausalueet ja koekuopat peitettiin kaivauksen päätyttyä.

MAALAJIT / KULTTUURIKERROS

Turvekerroksen paksuus oli tutkituilla alueilla 5-20 cm ollen yleisimmin noin 10 cm paksu. Turvekerros oli monin paikoin alaosastaan hiilipitoista. Turvekerroksen alapuolella oli 5-15 cm paksu huuhtoutuneen maan kerros. Kodanpohja-alueella huuhtoutunut maakerros oli osittain turpeen alaosassa olleen hiilikerroksen värjäämää.

Koeojien alueilta ei havaittu likamaata. Koeojan II alueella oli tasossa 3 havaittavissa muutama pieni, punaiseksi palaneen maan ja ruskean hiekan sekainen läikkä. Muuten koeojien alueilla oli huuhtoutuneen maan alla ruskeaa hiekkaa.

Kodanpohja-alueella likamaata oli ensimmäisen kerran havaittavissa tasossa 2, jolloin likamaata esiintyi pieninä läikkinä kaivausruutujen C/2-D/2 alueilla. Tasossa 3 likamaaläikkiä esiintyi runsaammin, mutta seuraavassa kaivaustasossa ne olivat jälleen pieniä, hajanaisia läikkiä. Tasossa 5 oli likamaata vain kaivausruudun D/3 alueella. Tämän likamaaläikän kohdalta tuli esille runsaasti palanutta luuta (ks. valokuvaa 6, s. 24).

Tasosta 6 lähtien aina tasoon 9 saakka esiintyy kodanpohjasyvennyksen kohdalla likamaata (ks. tarkemmin s. 45-48).

11 koekuopan (ks. yleiskarttaa s. 28 ja koekuoppia nrot 8, 12, 18, 20-21, 23, 25, 29, 33-34 ja 36) kohdalla oli havaittavissa likamaata. Likamaan paksuus oli 5-15 cm. Poikkeuksena oli koekuoppa nro 12, jonka kohdalla oli noin 20 cm paksu likamaakerros, josta tuli esille runsaasti keramiikkaa ja palanutta luuta (ks. KM 23391:223-235).

Tutkituilla alueilla, joilla ei ollut havaittavissa likamaata, tuli huuhtoutuneen maan alapuolelta puhdasta, ruskeaa hiekkaa.

KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET

Kodanpohja

Kodanpohjasyvennys oli havaittavissa maastossa matalana, soikeahkona painaamana, jonka koko oli noin 4,5-5,0 x 4 m. Painauman keskusosa oli noin 20-25 cm ympäröivää maanpintaa alempana.

Kodanpohjasyvennyksen kohdalle paalutettiin 8 x 6 m kooltaan ollut tasokaivausalue. Syvennyksen keskikohdalle jätettiin 30 cm leveä profiilikaista. Kaivauksen päätyttyä tutkittu alue täytettiin profiilikaistan avulla oikeaan muotoonsa.

Kodanpohja-alue tutkittiin 10 cm tasoissa (ks. tasokarttoja s. 40-48) ja löydöt otettiin talteen tasoittain ja kaivausruuduittain.

Tasossa 1 suurin osa alueesta oli huuhtoutunutta maata, joka oli paikoitellen turpeen alaosassa olleen hiilikerroksen värjäämää. Lisäksi paikkapaikoin oli ruskeaa hiekkaa.

Tasossa 2 olivat ruskean hiekan alueet lisääntyneet ja vain läikittäin oli turpeensekaista huuhtoutunutta maata tai pelkästään huuhtoutunutta maata.

Tasossa 3 esiintyi kodanpohjasyvennyksen kohdalla likamaata läikittäin sekä ruskeaa hiekkaa ja huuhtoutunutta maata. Ruudussa D/3 ollutta likamaa-aluetta (josta tuli esille runsaasti palanutta luuta) lukuun ottamatta muu osa kodanpohja-alueesta oli puhdasta, vaaleaa hiekkaa.

Tasossa 4 kodanpohjasyvennysalue erottui entistä selvemmin ympäröivästä alueesta. Kodanpohjasyvennyksen keskikohdalla oli havaittavissa runsaasti palanutta hiekkaa.

Tasossa 5 suurin osa kodanpohjasyvennyksen alueesta oli ruosteista ruskeaa hiekkaa. Vain pienellä alueella esiintyi palanutta hiekkaa.

Tasossa 6 likamaa-alue muodosti soikeahkon ringin, jonka koko oli noin 2 x 1,25 m. Likamaa-alueen reunassa oli myös hiili- ja nokimaaläikkiä.

Tasossa 7 hiili- ja nokimaa-alueet olivat edellistä tasoa suurempia. Kodanpohjasyvennyksen kooksi oli hahmoteltavissa noin 2,25 x 1,5 m.

Tasossa 8 kodanpohjasyvennykseen kuuluva, maaväreiltään värjäätynyt osa oli kooltaan noin 1,75 x 1,0 m. Tässä tasossa oli havaittavissa runsaasti hiilipitoisia maa-alueita ja ruudun C/2 alueella selviä, suurehkoja hiilipaloja.

Tasossa 9 esiintyi vielä hiilipaloja ja hiukan likamaata. Tämän tason jälkeen kodanpohjasyvennyksen kohdalla oli havaittavissa vain puhdasta hiekkaa.

Profiilikartan perusteella (ks. s. 49) on havaittavissa, että kodanpohja on ollut pohjastaan muodoltaan laakean pyörehtävä ja halkaisijaltaan noin 2,5 m. Kodanpohjan reunaosissa ja pohjassa oli havaittavissa hiiltynyt kerros. Tästä hiiltyneestä kodanpohjan seinä- ja pohjarakenteesta on otettu hiilinäytteet radiohiiliajoitusta varten.

Kodanpohja-alueen profiilikaista jätettiin purkamatta, jotta tutkittu alue voitiin peittää mahdollisimman hyvin alkuperäiseen muotoonsa.

KAIVAUSLÖYDÖT:

Saviastianpalat:

- koristeltuja reunapaloja	10
- koristelemattomia reunapaloja	-
- koristeltuja kylkipaloja	103
- koristelemattomia tai rapautuneita kylkipaloja	242

Kiviesineet:

- pikkutaltan katkelma	1
- kivilaji-iskoksia	1
- työstettyjä kivitappaleita	4
- vuolukivitappaleita	1

Pii:

- nuolenkärjen katkelmia	1
- esineen katkelmia	1
- kaapimia	2
- iskoksia	2

Kvartssia:

- kaapimia	8
- säleitä	2
- iskoksia	1154

Kvartsiitti:

- iskoksia	4
------------	---

Palanutta luuta 1163,7 g

Punamultamurusia 3,9 g

Löytöaineistosta suurin osa on kvartsi-iskoksia, joita tuli esille kaivausalueelta kaikkiaan 1154 kpl. Lisäksi on 8 kpl kvartsikaapimia ja 2 kvartsisälettä. Kvartsiaineiston levinneisyys käy ilmi s. 12-15 olevista taulukoista.

Palanutta luuta tuli kaivausalueelta kaikkiaan 1163,7 g, josta 980,1 g kodanpohja-alueelta. Tästä kodanpohja-alueen löytömäärästä 744,8 g on tullut esille kaivausuudun C/2 alueelta. Palaneen luun levinneisyys ja löytömäärät ilmenevät s. 13-15 olevista taulukoista.

Saviastia-aineistossa esiintyy Sär 1-vaiheen ja tyypillisen kampakeramiikan tyyliä II:1 olevaa keramiikkaa ja kivi-kauden loppuun ajoittuvaa, tyyliltään tarkemmin määrittelemätöntä keramiikkaa. Saviastianpalojen levinneisyys ja lukumäärät selviävät s. 12 olevista taulukoista.

Koeoja I:n alueelta on kaivausruudusta 4 tullut esille piinuo lenkärjen katkelma (KM 23 391:88) sekä pii-iskos. Koeoja II:n alueelta ruudusta 1 tuli piikaavin (KM 23 391:138), kaivausruudusta 3 piiesineen katkelma (KM 23 391:152 ja ruudusta 4 piikaavin (KM 23 391:157). Koekuopasta 37 (ks. yleiskarttaa s. 28) tasosta 3 tuli esille yksi pii-iskos.

KOEJOJA I

Kvartsi-iskosten levinneisyys, suluissa () kvartsikaapimien levinneisyys

TASO	RUUDUT											YHTEENSÄ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	2	2	12	8	10	4 (1)			2		2	42 (1)
2	3	2	5	11	16	7	(1)	4	4		6	58 (1)
3			3	5	2	6	3	1		1 (1)		21 (1)
4				1		2	2					5
5					2							2
6				2 (1)								2 (1)
7					1							1
YHT.	5	4	20	27 (1)	31	19 (1)	5 (1)	5	6	1 (1)	8	131 (4)

KOEJOJA I

Koristeltujen saviastianpalojen levinneisyys, suluissa () koristelemattomien saviastianpalojen levinneisyys

TASO	RUUDUT											YHTEENSÄ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1			4	2	1							7
2			7 (28)	9 (10)	1 (2)	1	14 (1)	3				35 (41)
3			2 (4)	5 (7)								7 (11)
4			1 (3)									1 (3)
5												
6				(1)								(1)
7												
YHT.			14 (35)	16 (18)	2 (2)	1	14 (1)	3				50 (56)

KOEJOJA I

Palaneen luun levinneisyys

TASO	RUUDUT											YHTEENSÄ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1												
2												
3			0,3									0,3
4					2,7							2,7
5												
6				0,5								0,5
7				0,5	0,1							0,6
YHT.			0,3	1,0	2,8							4,1

KOEJOJA II

Kvartsi-iskosten levinneisyys, suluissa ( ) kvartsikaapimien levinneisyys

TASO	RUUDUT						YHTEENSÄ
	1	2	3	4	5	6	
1	14	3 (4)	11	10	13	3	54 (4)
2	22	13	27 (1)	34	83 (2)	12	191 (3)
3	6	8 (1)	7	26	59 (1)		106 (2)
4	2	1			15	19	37
5						8	8
YHT.	44	25 (5)	45 (1)	70	170 (1)	42	396 (9)

KOEJOJA II

Palaneen luun levinneisyys (grammoina)

TASO	RUUDUT						YHTEENSÄ
	1	2	3	4	5	6	
1							
2				13,6	4,5		18,1
3	0,7	0,2		1,1	3,1		5,1
4		0,1				1,1	1,2
5						0,5	0,5
YHT.	0,7	0,3		14,7	7,6	1,6	24,9

KODANPOHJA-ALUE

Kvartsi-iskosten levinneisyys:

TASO	RUUDUT												YHTEENSÄ
	A/1	A/2	A/3	B/1	B/2	B/3	C/1	C/2	C/3	D/1	D/2	D/3	
1	2		1	5	2	1	5	1		2	6		25
2		1	2	18			15	4	10	10	5	5	70
3	2	3	3	4			8	4	4	3	2	4	37
4	2	1	2					7			3	1	16
5							1	1		1		1	4
6							3	1					4
7				8			3						11
8							2	1					3
YHT.	6	5	8	35	2	1	37	19	14	16	16	11	170

Palaneen luun levinneisyys (grammoina):

TASO	RUUDUT												YHTEENSÄ
	A/1	A/2	A/3	B/1	B/2	B/3	C/1	C/2	C/3	D/1	D/2	D/3	
1													
2									29	0,5		3,2	32,7
3		0,4					1,8	0,5	18,8			160,5	182,0
4		0,3							484,8				484,8
5									212,5			65,4	277,9
6												2,0	2,0
7							0,1						0,1
8					0,3		0,3						0,6
YHT.		0,7			0,3		2,2	0,5	744,8	0,5		231,1	980,1

YHTEENVETO

Pajasaaren kivikautista asuinpaikka-aluetta tutkittiin kesän 1986 kaivauksissa kaikkiaan 136 m². Koeojin ja tasokaivauksena tästä tutkittiin 82 m² ja koekuopin 54 m².

Yleiskartasta s. 28 ilmenevät koekuopat, joista tuli esille kivikautisia löytöjä. Molempien koeojien jokaisesta kaivausruudusta samoin kuin kodanpohja-alueen kaivausruuduista tuli myös esille kivikautisia löytöjä.

Nyt tulleen löytömateriaalin perusteella asuinpaikan vanhin käyttövaihe on ajoitettavissa Sär 1-vaiheeseen. Löytöaineistoon kuuluu myös tyypillistä kampakeramiikkaa, tyyliä II:1 olevaa keramiikkaa. Lisäksi on kivikauden loppuun ajoittuvaa, tyylilleen tarkemmin ajoittumatonta keramiikkaa. Pajasaaresta on tullut esille lisäksi piitä, jonka tuonti oli vilkkainta tyypillisen kampakeramiikan aikaan. Kaivauslöytöihin ei kuulu ajoittavia kiviesinelöytöjä, vaan edellä mainitut ajoitukset perustuvat asuinpaikalta tulleeseen keramiikka-aineistoon.

Pajasaaren kivikautista asuinpaikka-aluetta on tutkittu kesän 1986 kaivauksissa vain pieni osa. Asuinpaikka-alueen laajuuden selvittäminen edellyttää lisätutkimuksia Pajasaaren alueella.

LUETTELO KARTOISTA

		sivu
Yleiskartta 1:1000 A3		28
Vaaituskartta 1:1000 A3		29
Pintavaaituskartta, koeajat I ja II 1:50 A3		30
Pohjavaaituskartta, koeajat I ja II 1:50 A3		31
Tasokartat, koeoja I, tasot 1-2 1:25 A3		32-33
Profiilikartta, koeoja I 1:25 A3		34
Tasokartat, koeoja II, tasot 1-3 1:25 A3		35-36
Profiilikartta, koeoja II 1:25 A4		37
Pintavaaituskartta, kodanpohja 1:50 A4		38
Pohjavaaituskartta, kodanpohja 1:25 A3		39
Tasokartat, kodanpohja, tasot 1-9 1:25 A3		40-48
Profiilikartta, kodanpohja 1:25 A3		49

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ NEGATIIVEISTA

- 67958-62 Kuhmo Katerma Pajasaari. Maisemakuva (panoraamakuva) kaivausalueesta. Etualalla koeoja I. Kuvattu kaakosta.
- 67963-64 Kuhmo Katerma Pajasaari. Koeoja I, ruudut 1-11, taso 1. Kuvattu lounaasta.
- 67965-68 Kuhmo Katerma Pajasaari. Matalana, soikeahkona painaamana maastossa näkynyt kodanpohjasyvännys ennen kaivauksen aloittamista. Kuvattu lounaasta.
- 67969-73 Kuhmo Katerma Pajasaari. Matalana, soikeahkona painaamana maastossa näkynyt kodanpohjasyvännys ennen kaivauksen aloittamista. Kuvattu koillisesta.
- 67974 Kuhmo Katerma Pajasaari. Koeoja II, ruudut 1-6, taso 1. Kuvattu lounaasta.
- 67975-79 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, taso 2. Kuvattu etelä-lounaasta.
- 67980-85 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, taso 2. Kuvattu kaakosta.
- 67986-93 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, taso 3. Kuvattu etelä-lounaasta.
- 67994-95 Kuhmo Katerma Pajasaari. Koeoja II, ruudut 1-6, taso 2. Kuvattu lounaasta.
- 67996-97 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruutu D/3, taso 4. Palaneen luun keskittymä. Kuvattu kaakosta.
- 67998-68004 Kuhmo Katerma Pajasaari. Maisemakuva Pajasaaresta (panoraamakuva). Kuvattu lännestä.

KERTOMUKSEEN LIITTYVÄT DIAPOSITIIVIT

- 12571 Kuhmo Katerma Pajasaari. Maisemakuva Pajasaaresta. Kaivausalue kuvassa keskellä näkyvän, rannalta syöpyneen osan kohdalla. Kuvattu lännestä.
- 12572 Kuhmo Katerma Pajasaari. Maisemakuva Pajasaaren eteläosasta, kesän 1986 kaivausalueen kohdalta ennen tutkimusten aloittamista. Kuvattu kaakosta.
- 12573 Kuhmo Katerma Pajasaari. Maisemakuva Pajasaaresta. Kuvassa taustalla saarella oleva hiekkakuoppa. Kuvattu kaakosta.
- 12574 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kuva matalana, soikeahkona painaamana maastossa näkyneestä kodanpohjasyvennyksestä ennen kaivausten aloittamista.
- 12575 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kuva matalana, soikeahkona painaamana maastossa näkyneestä kodanpohjasyvennyksestä ennen kaivausten aloittamista. Kuvattu koillisesta.
- 12576 Kuhmo Katerma Pajasaari. Tutkitusta kodanpohjasyvennyksestä (paalusta A/1) 3,5 m länteen sijaitseva kodanpohjasyvennys, jonka halkaisija on noin 4 m, kuopan pohjaosan halkaisija noin 1,5 m ja kuopan syvyys noin 70 cm. Kuvattu lounaasta.
- 12577 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue tasossa 1. Kuvattu pohjoisesta.
- 12578 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue tasossa 3. Kuvattu etelästä.
- 12579 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruutu D/3, taso 4. Kuva luukeskittymästä. Kuvattu kaakosta.

- 12580 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruudut C-B/2, taso 6. Kuvattu lounaasta.
- 12581 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruudut C-B/2, taso 7. Kuvattu lounaasta.
- 12582 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruudut C-B/2, taso 8. Kuvattu lounaasta.
- 12583 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruudut C-B/2, kuva kaakkoon antavasta profiiliseinämästä.
- 12584 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruudut B-C/1, taso 7. Kuvattu luoteesta.
- 12585 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue, ruutu C/2, kuva kaakkoon antavasta profiiliseinämästä.
- 12586 Kuhmo Katerma Pajasaari. Kodanpohja-alue peitettynä tutkimusten päätyttyä. Kuvattu lounaasta.
- 12587 Kuhmo Katerma Pajasaari. Koeoja I, ruudut 1-11, taso 1. Kuvattu lounaasta.
- 12588 Kuhmo Katerma Pajasaari. Vuoden 1986 kaivauksissa tulleita keramiikkalöytöjä. Löydöt ylhäältä vasemmalta lukien: KM 23391:190, 97, 98 ja alarivi vasemmalta oikealle KM 23391:225, 229, 10. Kuvannut R. Bäckman.
- 12589 Kuhmo Katerma Pajasaari. Piinuolenkärjen katkelma (KM 23391:88) ja piikaavin (KM 23391:138). Kuvannut R. Bäckman.

LUETTELO HIILINÄYTTEISTÄ

- KM 23391:356 hiilinäyte 1
kodanpohja, ruutu B/2, taso 6 (ks. näytteenotto-
kohtaa profiilikartasta s. 49)
- KM 23391:357 hiilinäyte 2
kodanpohja, ruutu C/2, taso 8 (ks. näytteenotto-
kohtaa profiilikartasta s. 49)
Näyte lähetetty radiohiiliajoitukseen syksyllä
1986

KUHMO PAJASAARI 1986

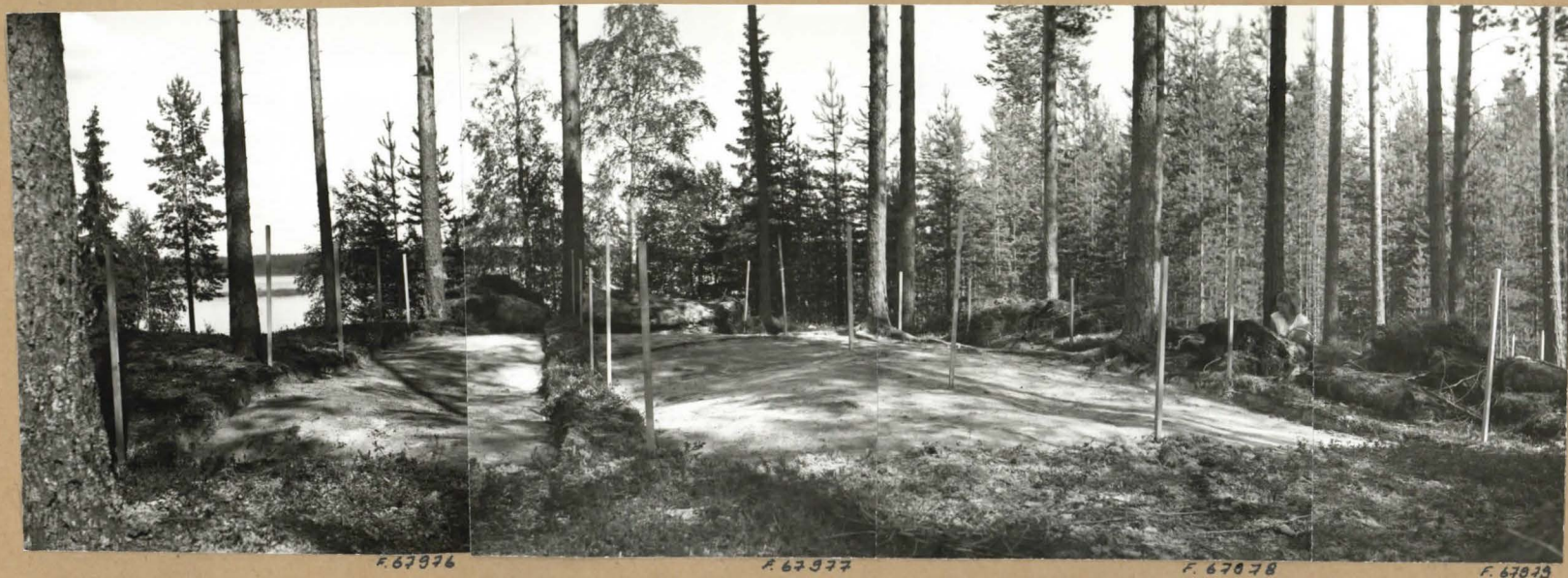

Kuva 1: Maisemakuva Pajasaaresta. Kuvattu lännestä. Kaivausalueen sijainti merkitty nuolella.

Kuva 2: Kuva matalana painaamana maastossa näkyneestä kodanpohjasyvennyksestä ennen tutkimusten aloittamista. Kuvattu lounaasta.

KUHMO PAJASAARI 1986

Kuva 3: Kodanpohja-alue tasossa 2. Kuvattu etelälounaasta.

Kuva 4: Kodanpohja-alue tasossa 2. Kuvattu kaakosta.

KUHMO PAJASAARI 1986

Kuva 5: Kodanpohja-alue tasossa 3. Kuvattu etelälounaasta.

Kuva 6. Kodanpohja-alueen ruutu D/3, taso 4. Palaneen luun keskittymä.
Kuvattu kaakosta.

Valok. Helena Taskinen 1986

Kuva 7: Maisemakuva kaivausalueesta, etualalla koeoja I. Kuvattu kaakosta.

Kuva 8: Koeoja I, ruudut 1-, taso 1.
Kuvattu lounaasta.

Kuva 9: Koeoja II, ruudut 1-6, ta-
so 2. Kuvattu lounaasta.

Koekuoppien vaaitusluettelo (ks. vaaituskarttaa s. 29)

Esim. $\frac{4,22}{3,77}$ m Ontojärven pinnan yläpuolella (koekuopan pinta
absoluuttisena korkeutena)
(koekuopan pohja absoluuttisena korkeutena)

Koekuoppa	1: $\frac{0,90}{0,49}$ m (mitattu 5.8.-86)	13: $\frac{1,88}{1,57}$ m (mitattu 5.8.-86)
	2: $\frac{1,11}{0,57}$ "	14: $\frac{0,95}{0,47}$ "
	3: $\frac{1,38}{0,82}$ "	15: $\frac{1,36}{1,04}$ "
	4: $\frac{1,49}{0,99}$ "	16: $\frac{5,01}{4,50}$ m (mitattu 24.7.-86)
	5: $\frac{1,63}{1,07}$ "	17: $\frac{4,22}{3,77}$ "
	6: $\frac{1,24}{0,77}$ "	18: $\frac{3,92}{3,47}$ "
	7: $\frac{1,37}{0,92}$ "	19: $\frac{3,76}{3,27}$ "
	8: $\frac{0,90}{0,50}$ "	20: $\frac{5,34}{4,87}$ "
	9: $\frac{0,95}{0,50}$ "	21: $\frac{4,95}{4,43}$ "
	10: $\frac{1,48}{0,94}$ "	22: $\frac{5,27}{4,77}$ "
	11: $\frac{0,88}{0,50}$ "	23: $\frac{4,91}{4,44}$ "
	12: $\frac{1,44}{0,99}$ "	24: $\frac{5,47}{4,04}$ "

25: $\frac{0,86}{0,51}$ m (mitattu 5.8.-86)	41: $\frac{3,61}{3,11}$ m (mitattu 24.7.-86)
26: $\frac{1,09}{0,66}$ "	42: $\frac{3,31}{2,84}$ "
27: $\frac{4,57}{4,04}$ m (mitattu 24.7.-86)	43: $\frac{3,29}{2,74}$ "
28: $\frac{3,74}{3,25}$ "	44: $\frac{3,06}{2,51}$ "
29: $\frac{3,32}{2,84}$ "	45: $\frac{1,21}{0,71}$ m (mitattu 5.8.-86)
30: $\frac{2,60}{2,07}$ "	46: $\frac{2,70}{2,14}$ m (mitattu 24.7.-86)
31: $\frac{2,29}{1,75}$ "	47: $\frac{2,98}{2,54}$ "
32: $\frac{2,12}{1,50}$ "	48: $\frac{3,21}{2,81}$ "
33: $\frac{2,14}{1,51}$ "	49: $\frac{4,06}{3,65}$ "
34: $\frac{1,71}{1,23}$ "	50: $\frac{0,86}{0,47}$ m (mitattu 31.7.-86)
35: $\frac{1,59}{1,10}$ "	51: $\frac{1,04}{0,53}$ "
36: $\frac{3,18}{2,59}$ "	52: $\frac{3,44}{3,08}$ m (mitattu 24.7.-86)
37: $\frac{3,11}{2,61}$ "	53: $\frac{0,34}{0,11}$ m (mitattu 31.7.-86)
38: $\frac{2,73}{2,09}$ "	54: $\frac{1,14}{0,55}$ "
39: $\frac{3,00}{2,42}$ "	55: $\frac{2,44}{1,94}$ m (mitattu 24.7.-86)
40: $\frac{3,67}{3,17}$ "	

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

PROFIILIKARTTA MK 1:25 $\longleftarrow$ 25 cm

PIIRT. PÄIVI KONTIO

Profiili on piirretty kaakkoon aukeavasta seinämästä.

Koeoja II

KP = 3,38 m Ontojärven

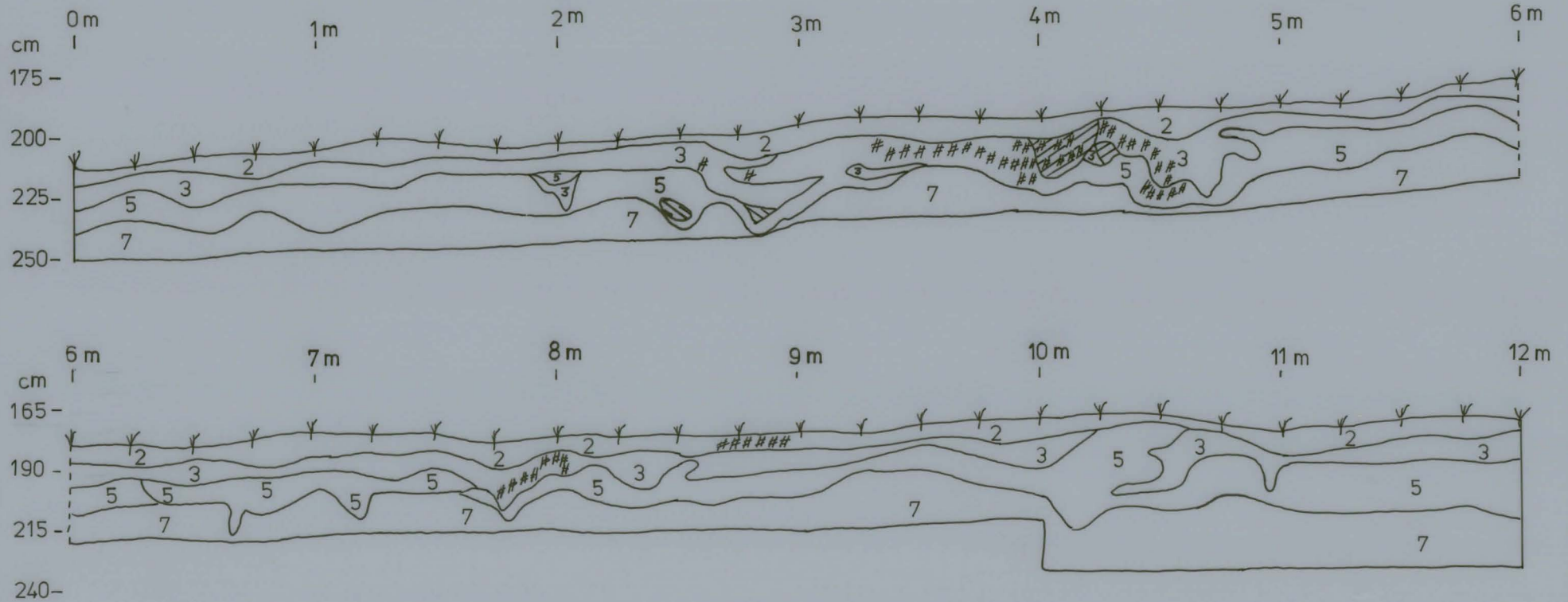
pinnan yläpuolella

(mitattu 24.7.1986),

kone₁ 056

hiili

- 2 turve
- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- 7 puhdas hiekka
- likamaa
- punaiseksi palanut hiekka

KUHMO PAJASAARI HELENA TASKINEN 1986

KODANPOHJAN PINTAVAAITUS

PIIRT. PÄIVI KONTIO

MK 1:50 $\longleftarrow$ 50 cm

Ruudut A/1-3, B/1-3, C/1-3 JA D/1-3

KP = 3,38 m Ontojärven yläpuolella (mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

	1	2	3
	189 187 187 187 192 192 191 196	197 195 198 197 199 199 201 202	201 198 204 212 212 215 220 225 230
	190	194	200
	189	194	199
	188	191	193
A	187 186	187 192	192 205
	190	187	191
	192	185	191
	193	187	187
	189 188 183 186 187 188 189 187	186 181 186 185 188 187 188 184	185 186 187 188 185 189 200 204 207
	185	187	184
	185	189	184
	184	194	183
B	185 194	193 195	185 189
	185	198	185
	184	201	185
	185	204	185
	185 187 192 192 199 204 207 210	204 205 201 197 191 188 186 185	184 183 185 186 188 190 195 197 199
	184	207	182
	183	210	182
	182	206	183
C	180 200	203 195	184 188
	178	205	186
	175	205	185
	174	203	188
	174 175 178 183 187 192 195 197	198 200 198 193 189 186 186 186	187 189 189 193 193 195 198 200 205
	172	192	187
	172	186	186
	172	184	187
D	173 173	183 185	189 197
	175	185	189
	180	186	190
	189	184	192
	192 187 180 178 180 181 183 183	184 184 186 187 186 189 190 193	194 199 201 203 206 210 213 215
	184	184	194

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

YLEISKARTTA MK 1:1000 *EI MITTAKAAVASSA* — 10 m

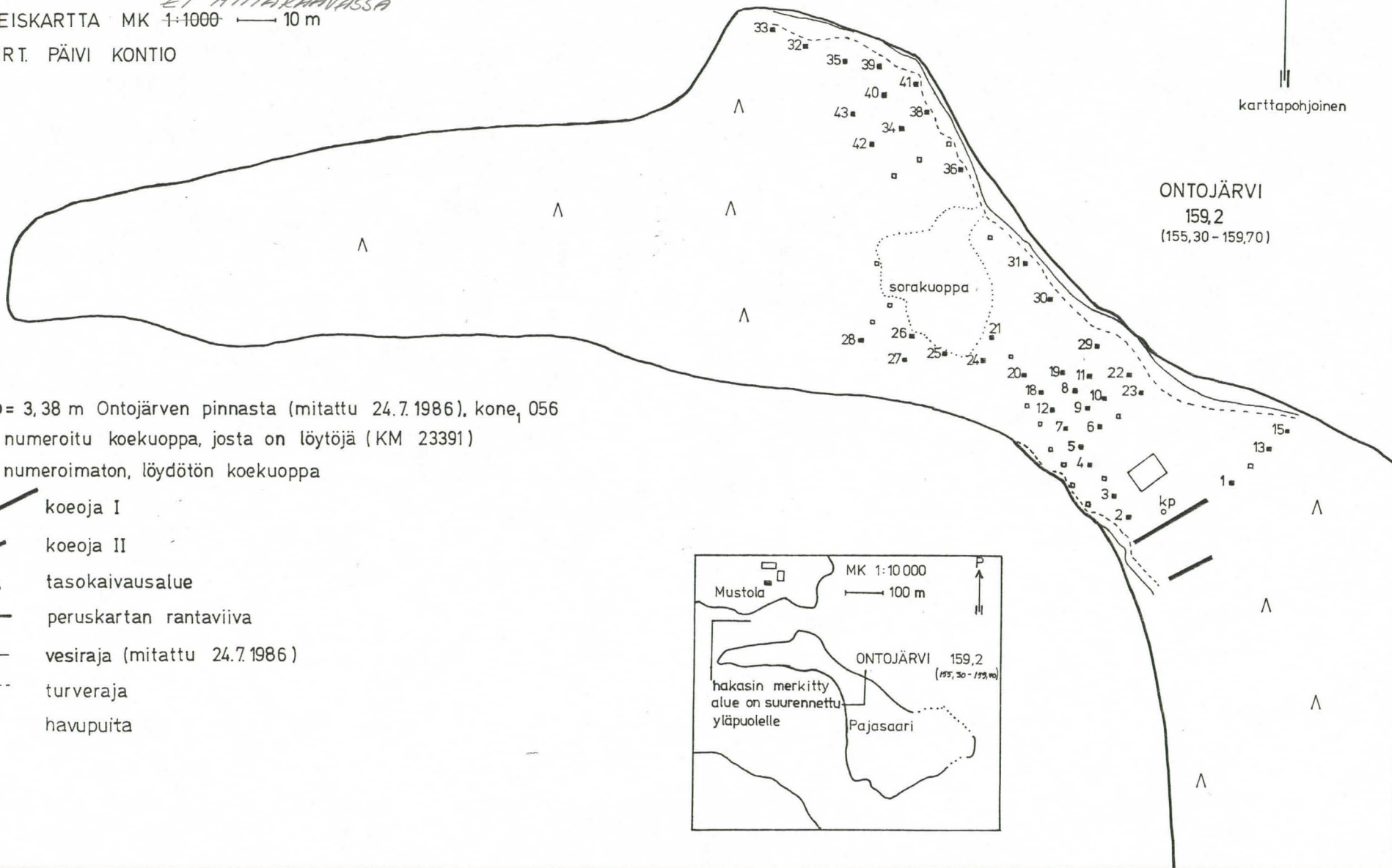
PIIRT. PÄIVI KONTIO

Karttapohjana on käytetty peruskarttaa n:o 4411 11 KATERMA,
mk 1:20 000 (1974).

karttapohjoinen

ONTOJÄRVI
159,2
(155,30 - 159,70)

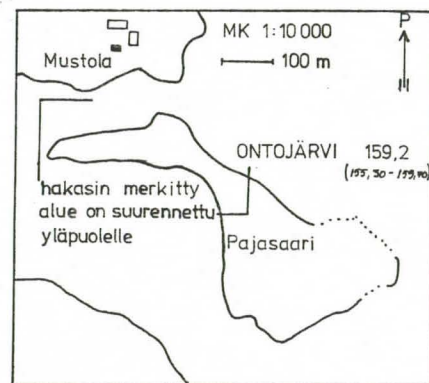

o kp = 3,38 m Ontojärven pinnasta (mitattu 24.7.1986), kone, 056

1 ■ numeroitu koekuoppa, josta on löytöjä (KM 23391)

□ numeroimaton, löydötön koekuoppa

- koeja I
- - - koeja II
- tasokaivausalue
- peruskartan rantaviiva
- vesiraja (mitattu 24.7.1986)
- - - turveraja
- △ havupuita

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

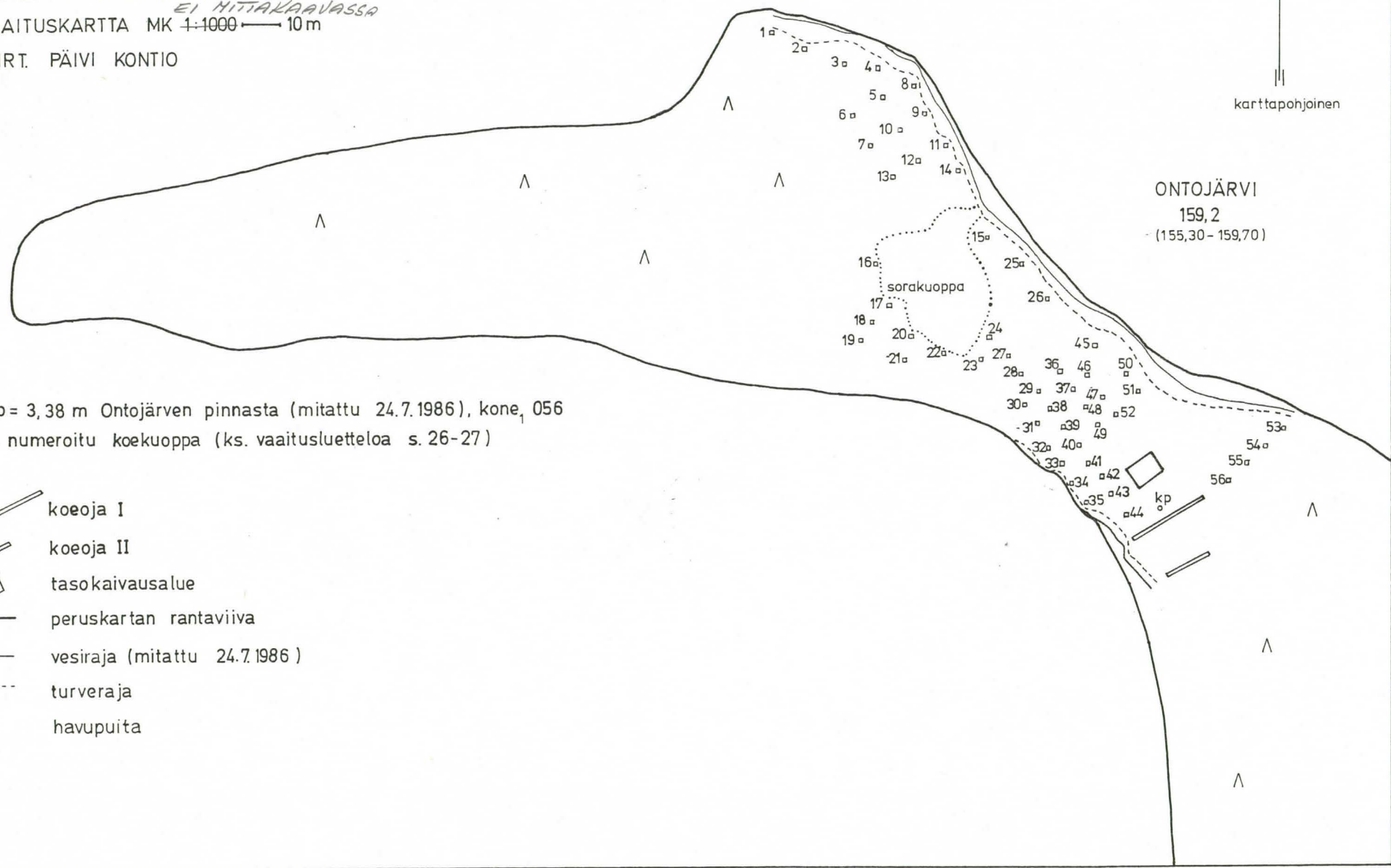
VAAITUSKARTTA MK 1:1000 *EI MITTAKAAVASSA* → 10 m

PIIRT. PÄIVI KONTIO

Karttapohjana on käytetty peruskarttaa n:o 4411 11 KATERMA,
mk 1:20 000 (1974).

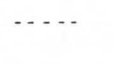

karttapohjoinen

ONTOJÄRVI
159,2
(155,30 - 159,70)

• kp = 3,38 m Ontojärven pinnasta (mitattu 24.7.1986), kone, 056
1° numeroitu koeuoppa (ks. vaaitusluetteloa s. 26-27)

- koeoja I
- koeoja II
- tasokaivausalue
- peruskartan rantaviiva
- vesiraja (mitattu 24.7.1986)
- turveraja
- havupuita

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

POHJAVAAITUSKARTTA

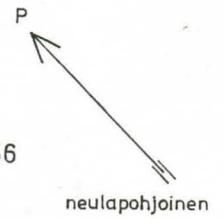
EI HITTAKAIVASSA
MK 1+50 ← 50 cm

PIIRT. PÄIVI KONTIO

KP = 3,38 m Ontojärven

pinnan yläpuolella

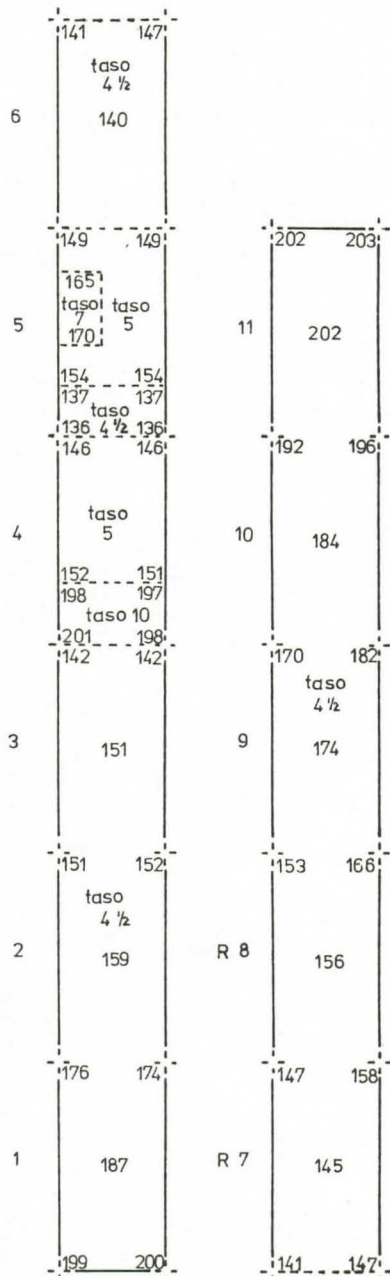
(mitattu 24.7.1986), kone, 056

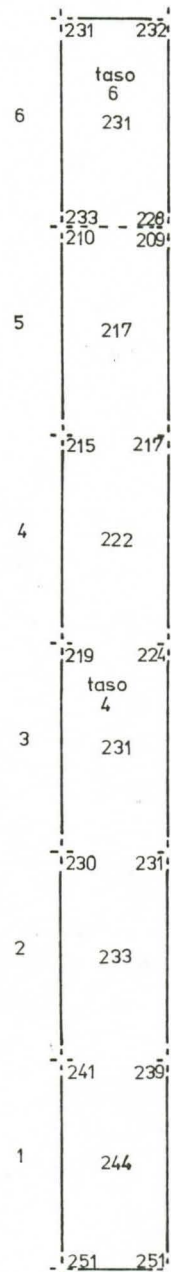
Koeoja I, ruudut 1-11

Koeoja II, ruudut 1-6

Koeoja I

Koeoja II

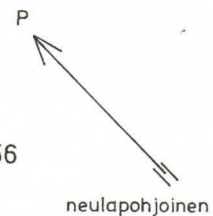

KUHMO PAJASAARI
HELENA TASKINEN 1986

PINTAVAAITUSKARTTA *EI HITTAKAIVASSA* MK 1:50 → 50 cm

PIIRT. PÄIVI KONTIO

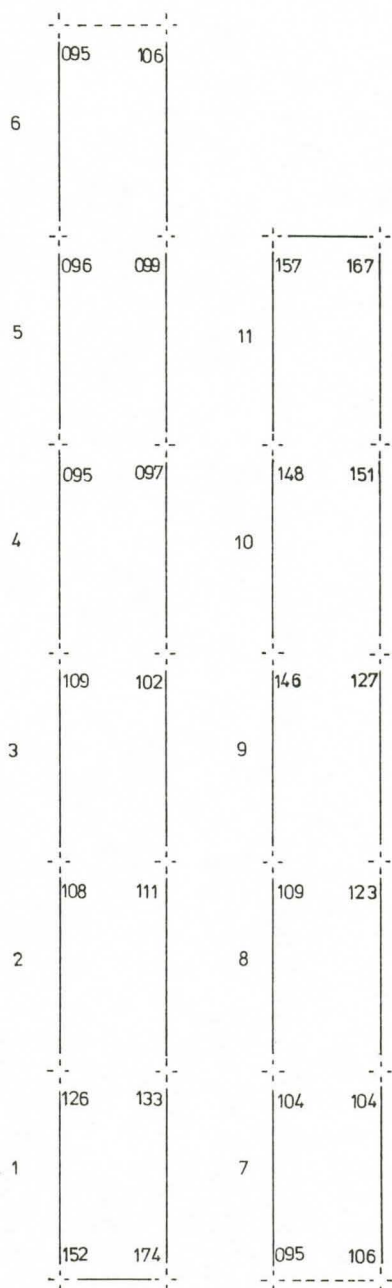
KP = 3,38 m Ontojärven
pinnan yläpuolella
(mitattu 24.7.1986), kone, 056

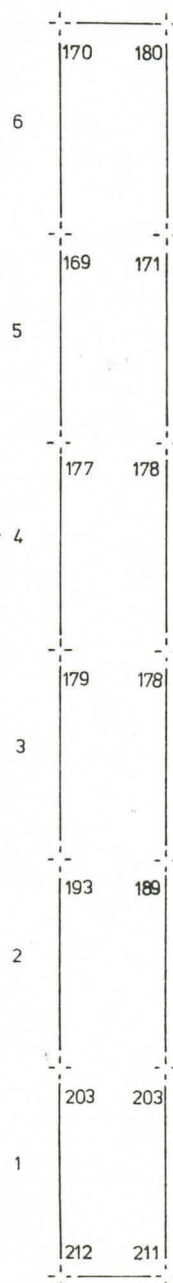
Koeoja I, ruudut 1 - 11

Koeoja II, ruudut 1 - 6

Koeoja I

Koeoja II

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA MK *EI HITTAKAANASSA* 1:25 $\longleftarrow$ 25 cm

PIIRT. PÄIVI KONTIO

Koeoja I

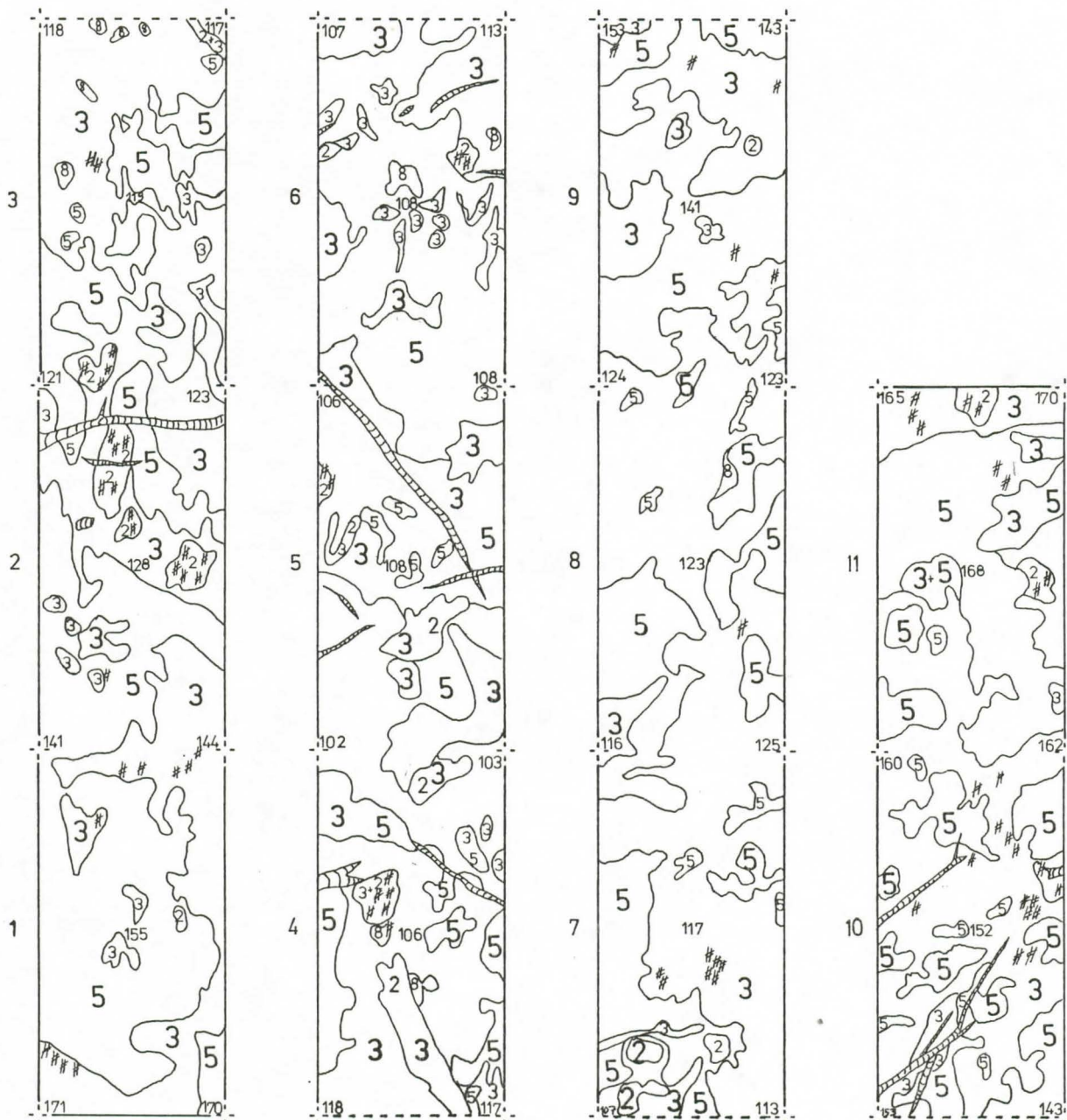
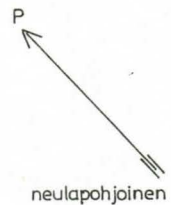
Taso 1

Ruudut 1-11

KP = 3,38 m Ontojärven pinnan ylä-
puolella (mitattu 24.7.1986), kone, 056

- 2 turve
- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- 8 tummanruskea hiekka

- ## hiili
- kanto, juuri

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA MK *EI MITTAKAAVASSA*
 1:25 25 cm

PIIRT. PÄIVI KONTIO

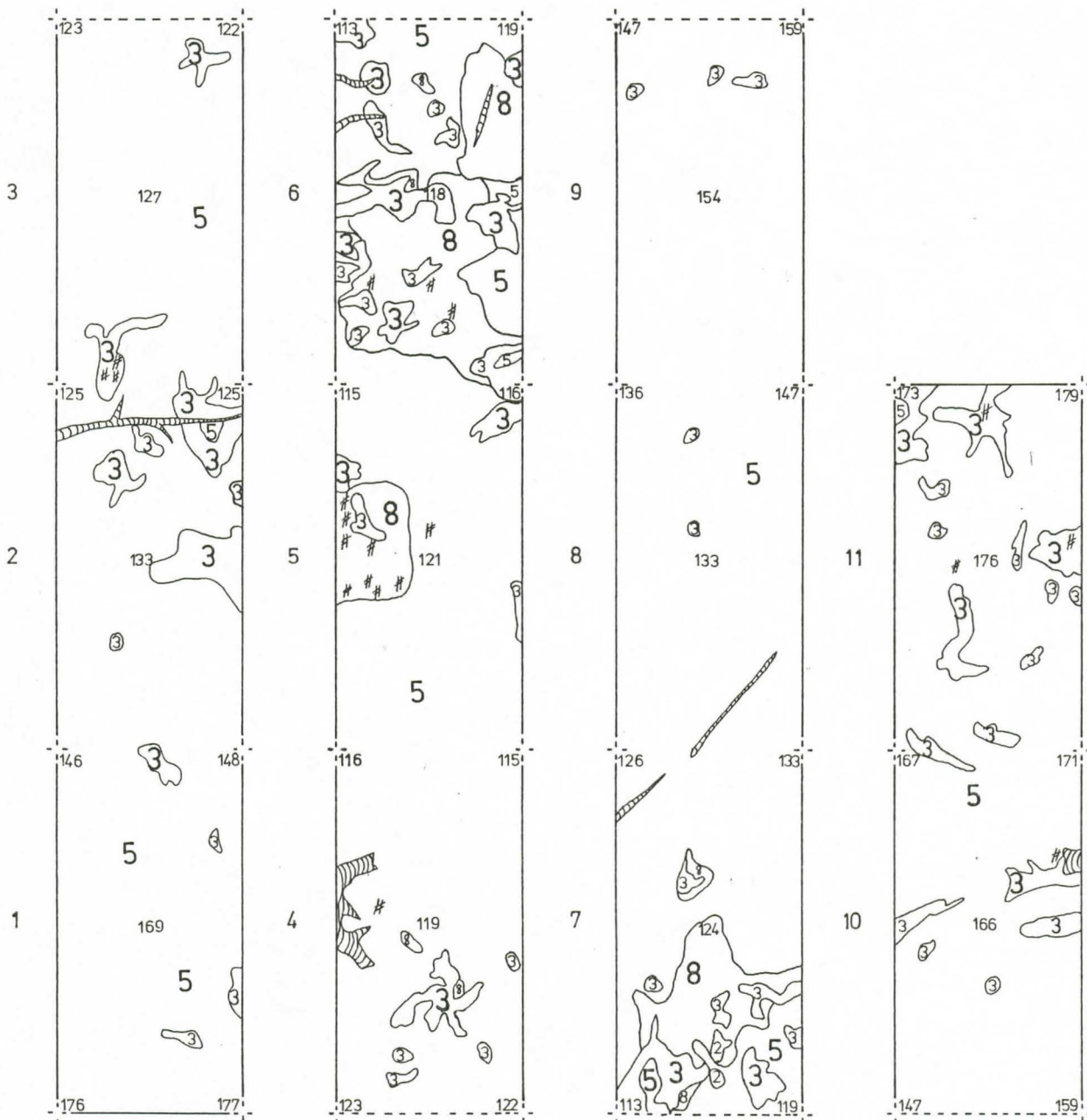
Koeoja I

Taso 2

Ruudut 1-11

KP = 3,38 m Ontojärven pinnan ylä-
 puolella (mitattu 24.7.1986), kone, 056

- 2 turve
- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- 8 tummanruskea hiekka
- ## hii li

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

PROFIILIKARTTA MK-1-25 *EI MITTALAIVASSA* — 25 cm

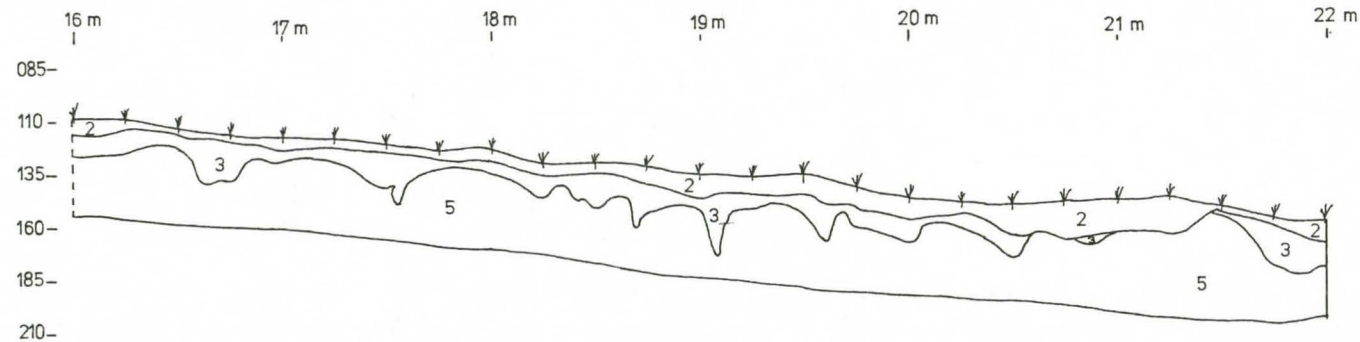
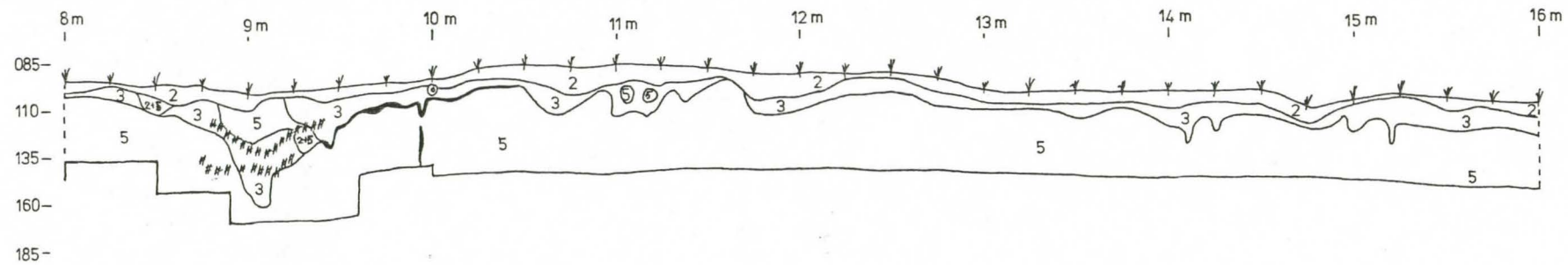
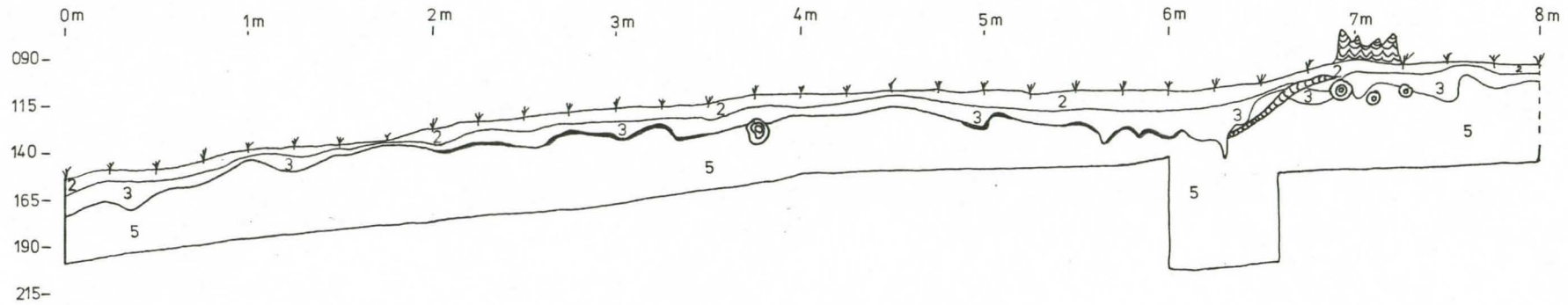
PIIRT. PÄIVI KONTIO

Koeoja I

Profiili on piirretty kaakkoon aukeavasta seinämästä.

KP=3,38m Ontojärven pinnan yläpuolella (mitattu 24.7.1986),

kone, 056

- 2 turve
- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- ∨ likamaa
- ## hiili
- kanto, juuri

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA MK *EI MITTAKAANASSA*
 1:25 — 25 cm

PIIRT. PÄIVI KONTIO

Koeoja II

Tasot 1 ja 2

Ruudut 1-6

KP = 3,38 m Ontojärven pinnan ylä-
 puolella (mitattu 24.7.1986), kone, 056

2

turve

3

huuhtoutunut maa

5

ruskea hiekka

8

tummanruskea hiekka

##

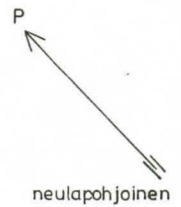
hiili

kivi

kanto, juuri

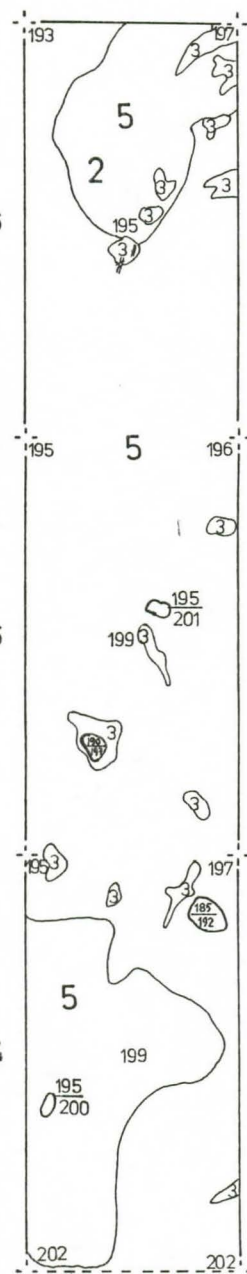
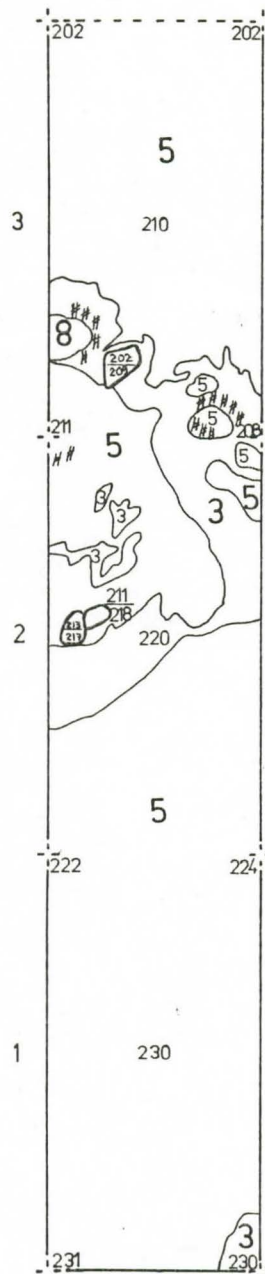
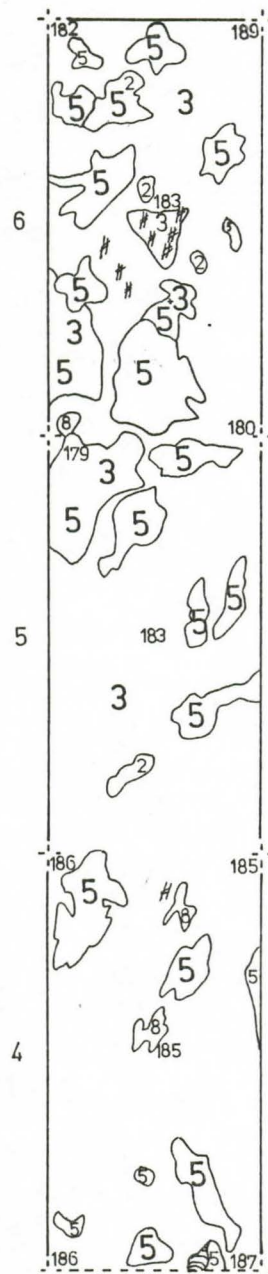
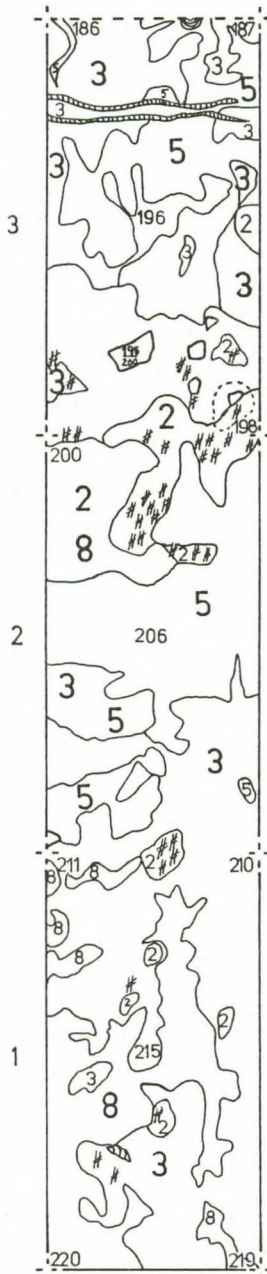

Taso 1

Taso 1

Taso 2

Taso 2

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA *EI MITTAKAANASSA*
MK 1:25 25 cm

PIIRT. PÄIVI KONTIO

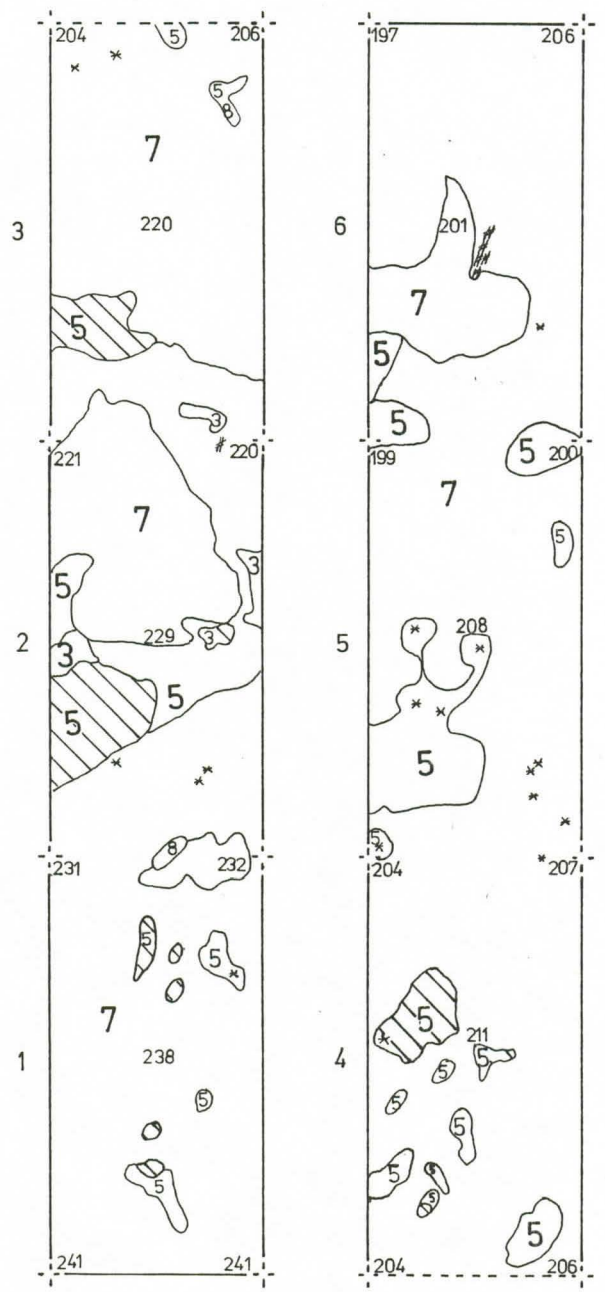
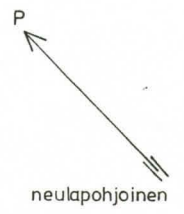
Koeoja II

Taso 3

Ruudut 1-6

KP = 3,38 m Ontojärven pinnan ylä-
puolella (mitattu 24.7.1986), kone 056

- 3 huhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- 7 puhdas maa
- 8 tummanruskea hiekka
- punaiseksi palanut maa
- ## hiili
- ** ruostehiekka

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

PROFIILIKARTTA MK 1:25 $\longleftarrow$ 25 cm
 PIIRT. PÄIVI KONTIO

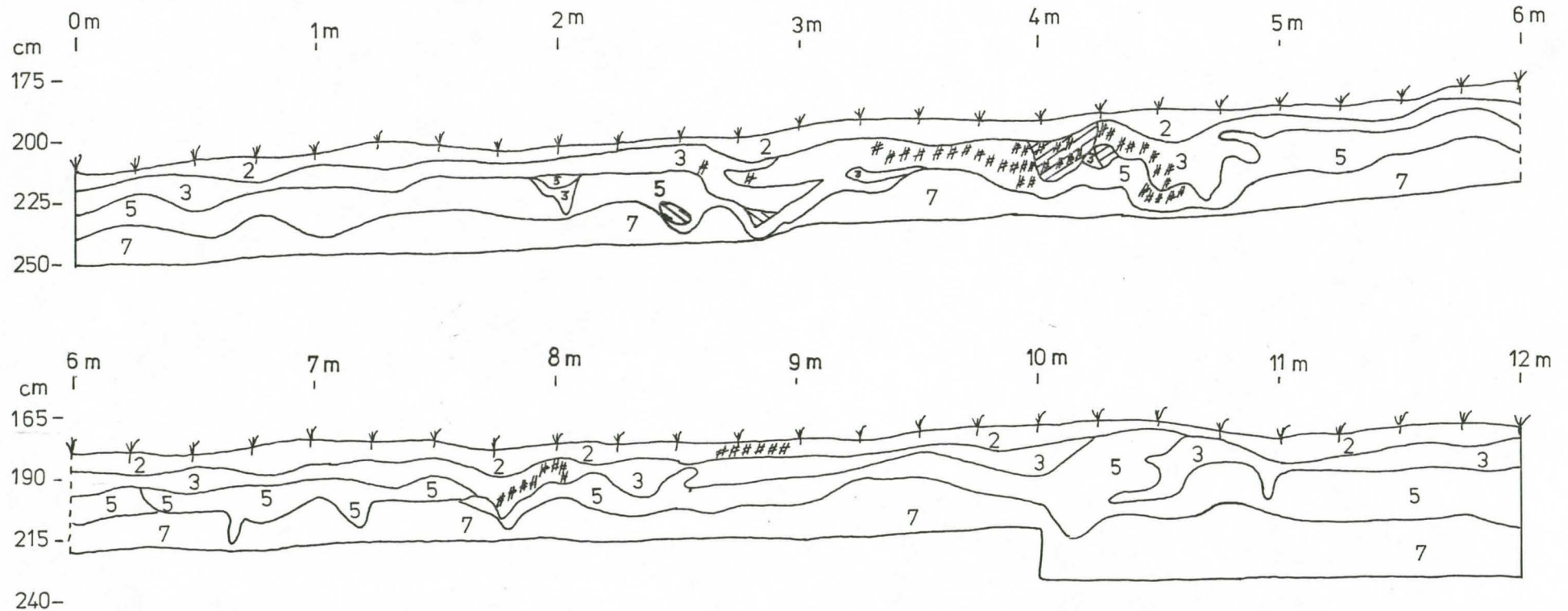
Profiili on piirretty kaakkoon aukeavasta seinämästä.

Koeoja II

KP = 3,38 m Ontojärven
 pinnan yläpuolella
 (mitattu 24.7.1986),
 kone₁ 056

hiili

- 2 turve
- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- 7 puhdas hiekka
- likamaa
- punaiseksi palanut hiekka

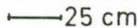
KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

POHJAVAAITUSKARTTA KODANPOHJASTA

PIIRT. PÄIVI KONTIO

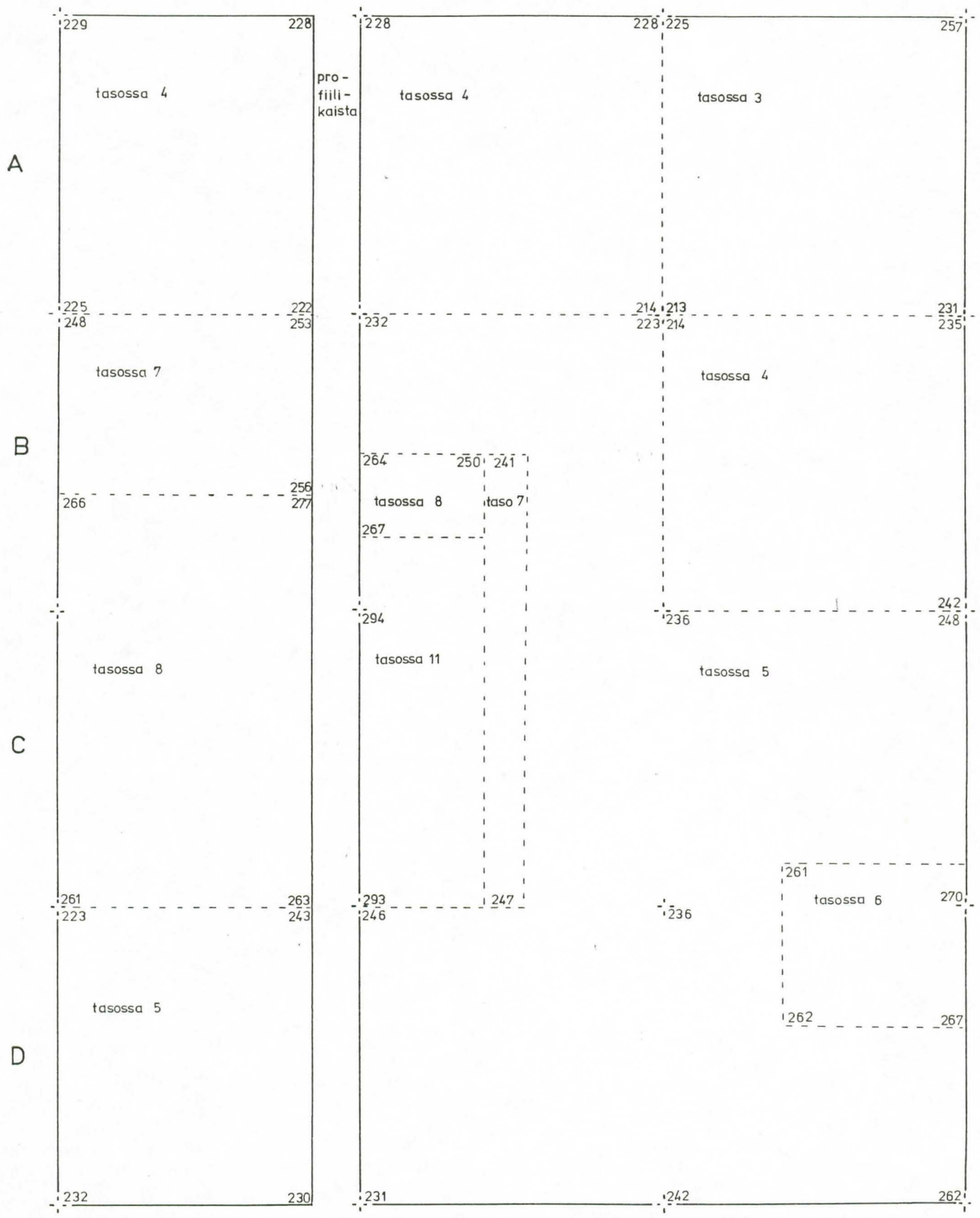
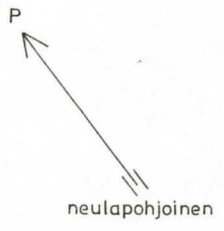
EI HITTAKAAVASSA

MK 1:25 25 cm

KP=3,38 m Ontojärven pinnan yläpuolella

(mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA KODANPOHJASTA

PIIRT. PÄIVI KONTIO

EI MITTAKAAVASSA
MK ±25 25cm

KP = 3,38 m Ontojärven pinnan yläpuolella (mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

Ruudut A/1-3, B/1-3, C/1-3 JA D/1-3

Taso 1

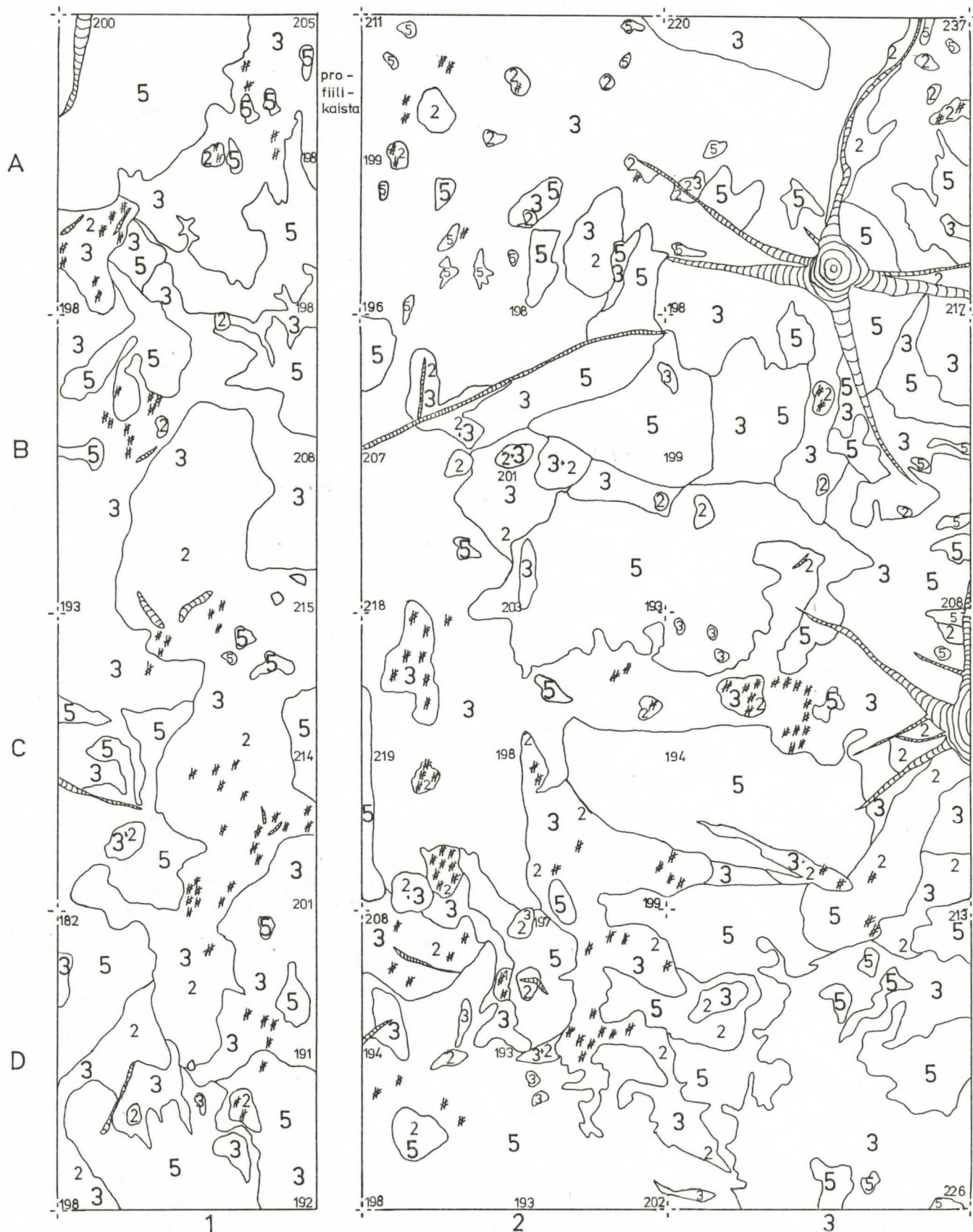
- 2 turve
- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- ## hiili

kanto, juuri

P

neulapohjoinen

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA KODANPOHJASTA

PIIRT. PÄIVI KONTIO

EI HITTAKAIVASSA
MK $\pm$ 25 $\longleftrightarrow$ 25 cm

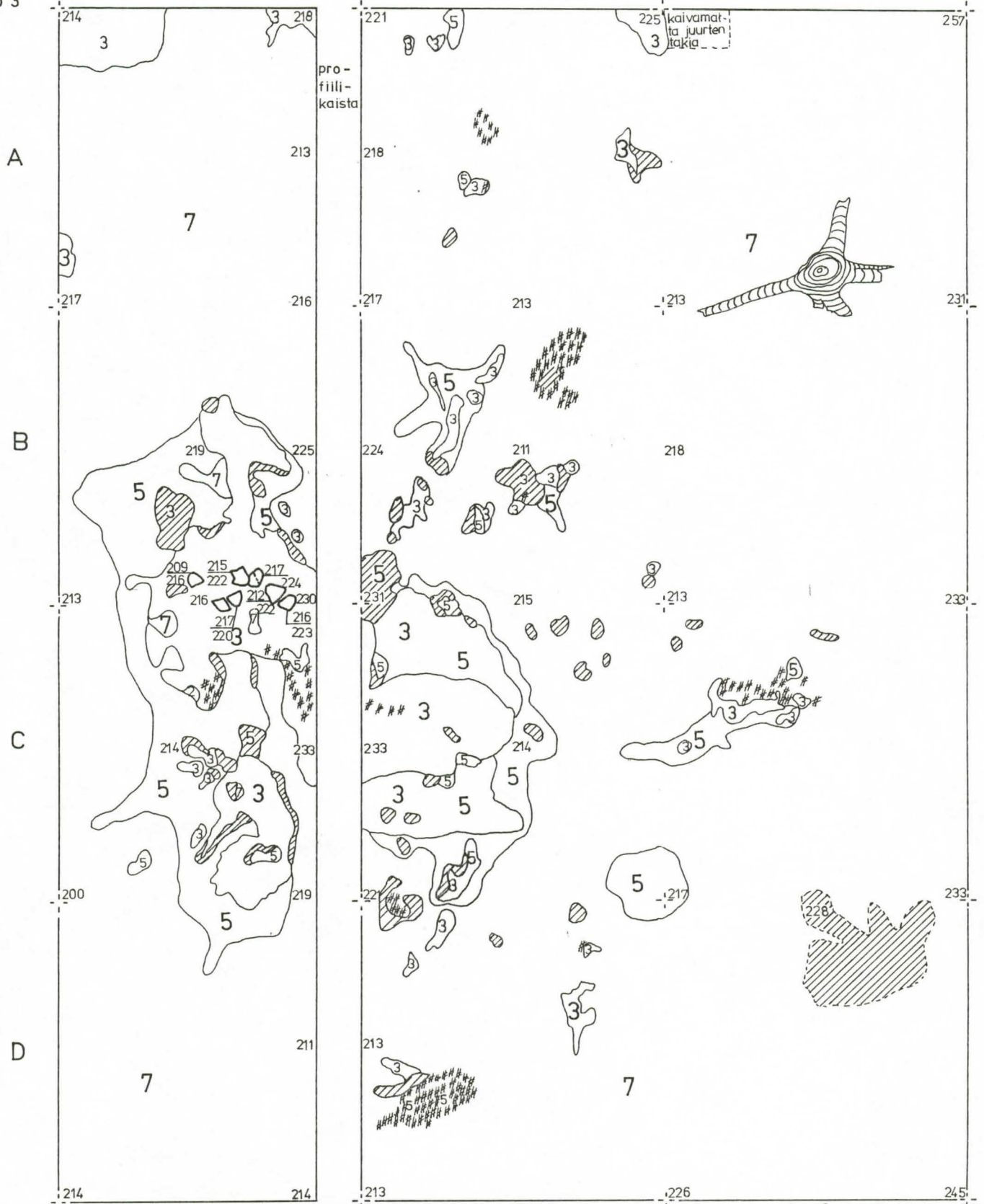
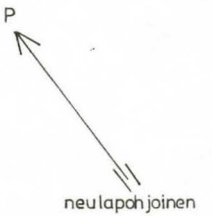
KP=3,38 m Ontojärven pinnan yläpuolella
(mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3

Taso 3

- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- 7 puhdas maa
- likamaa
- luukeskittymä

- hiili
- haljennut kivi
- kanto, juuri

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA KODANPOHJASTA

PIIRT. PÄIVI KONTIO

EI MITTAKAAVASSA

MK 1+25 25 cm

KP=3,38 m Ontojärven pinnan yläpuolella
(mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3

Taso 4

- 3 huuhtoutunut maa
- 5 ruskea hiekka
- 6 valkoiseksi palanut hiekka
- 7 puhdas maa
- likamaa

- luukeskittymä
- kivi
- hiili
- ruostehiekka
- neulapohjoinen

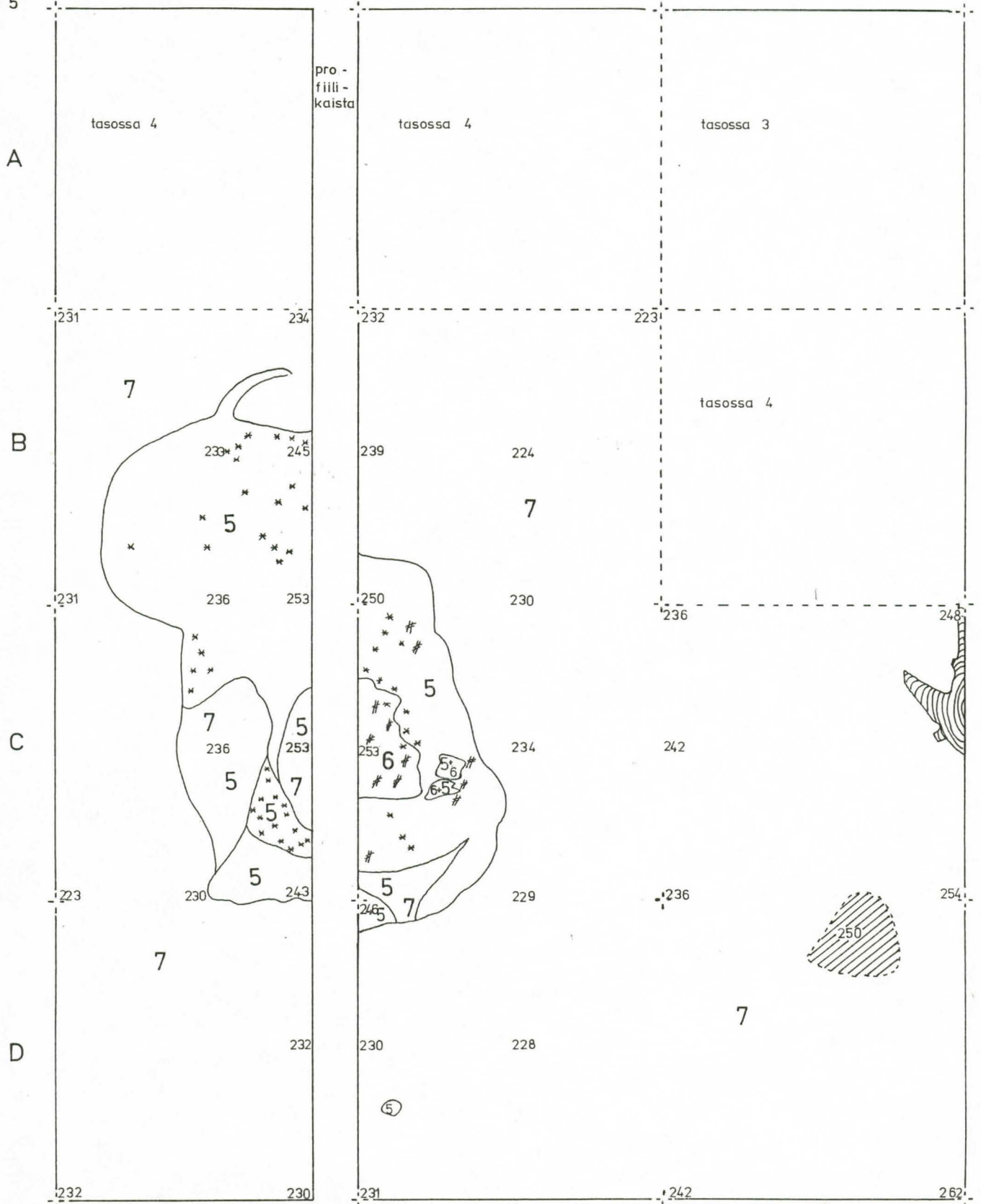

KUHMO PAJASAARI
 HELENA TASKINEN 1986
 TASOKARTTA KODANPOHJASTA
 PIIRT. PÄIVI KONTIO

- 5 ruskea hiekka
- 6 valkoiseksi palanut hiekka
- 7 puhdas maa
- luukeskittymä

- ## hiili
- ** ruostehiekka
- kanto, juuri
- neulapohjoinen

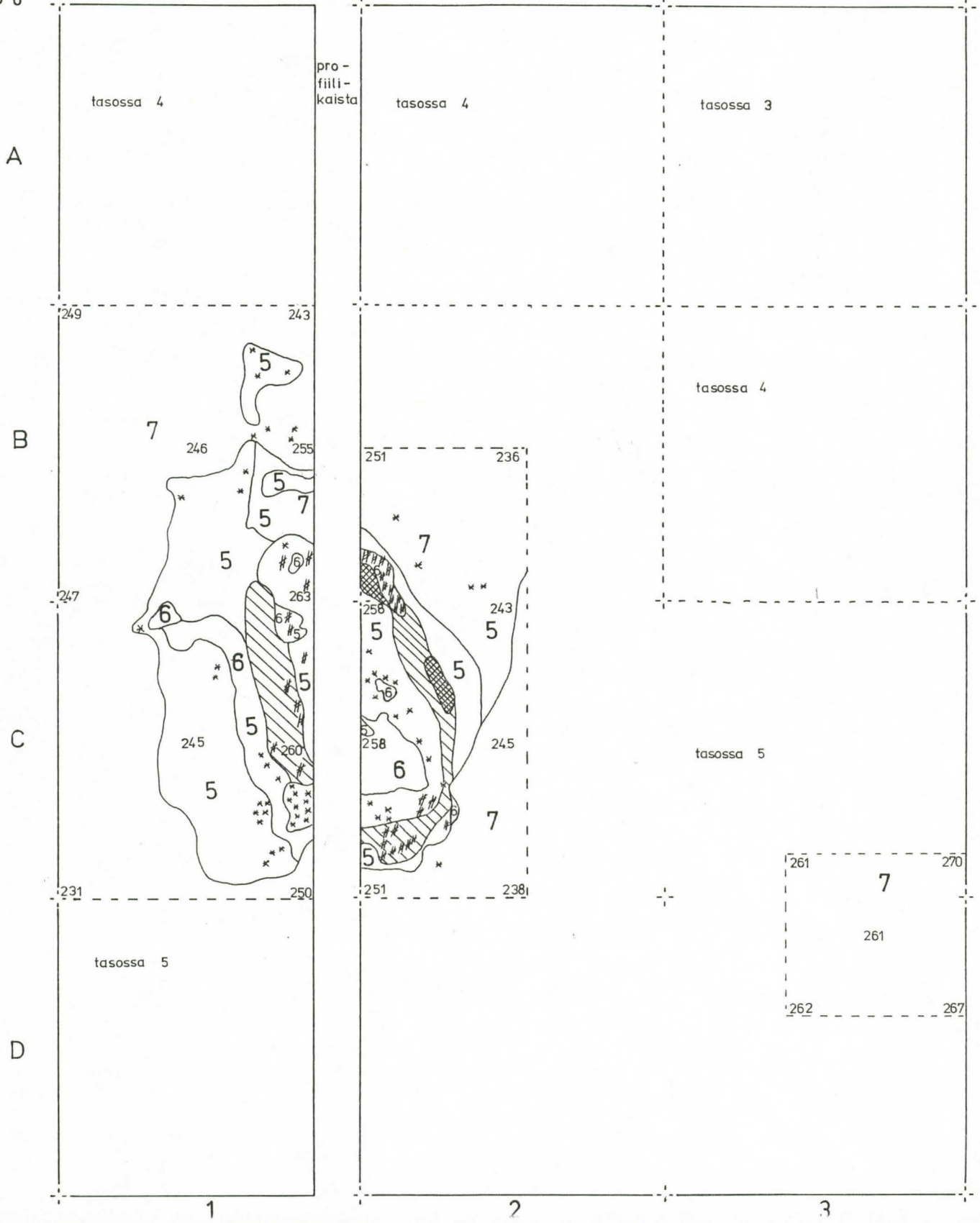
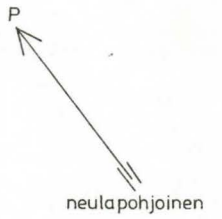
EI MITTAKAAVASSA
 MK 1:25 25 cm
 KP=3,38m Ontojärven pinnan yläpuolella
 (mitattu 24.7.1986), kone₂ 267
 Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3
 Taso 5

KUHMO PAJASAARI
 HELENA TASKINEN 1986
 TASOKARTTA KODANPOHJASTA
 PIIRI. PÄIVI KONTIO

EI MITAKAAVASSA
 MK 1-25 — 25 cm
 KP=3,38 m Ontojärven pinnan yläpuolella
 (mitattu 24.7.1986), kone₂ 267
 Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3
 Taso 6

5	ruskea hiekka	##	hiili
6	valkoiseksi palanut hiekka	**	ruostehiekka
7	puhdas maa		
	punaiseksi palanut hiekka		
	hiili- ja nokimaa		

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA KODANPOHJASTA

PIIRT. PÄIVI KONTIO

EI HITTAKAANVASSA

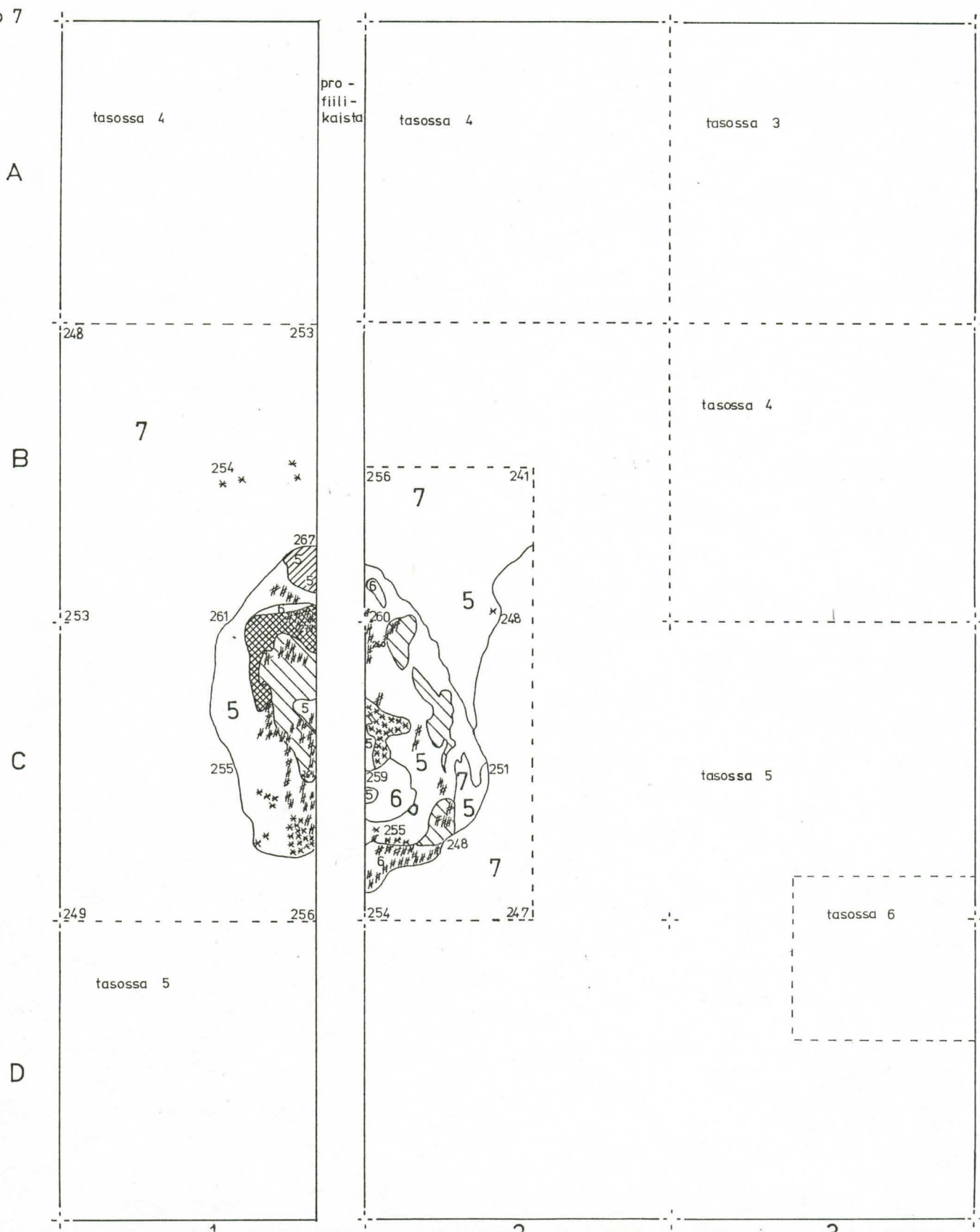
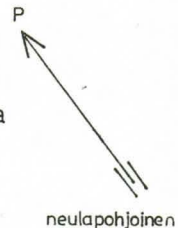
MK 1+25 25 cm

KP=338 m Ontojärven pinnan yläpuolella
(mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3

Taso 7

5	ruskea hiekka		punaiseksi palanut hiekka
6	valkoiseksi palanut hiekka		hiili- ja nokimaa
7	puhdas maa	##	hiili
	likamaa	**	ruostehiekka

KUHMO PAJASAARI

HELENA TASKINEN 1986

TASOKARTTA KODANPOHJASTA

PIIRT. PÄIVI KONTIO

EI MITÄKÄÄVASSA

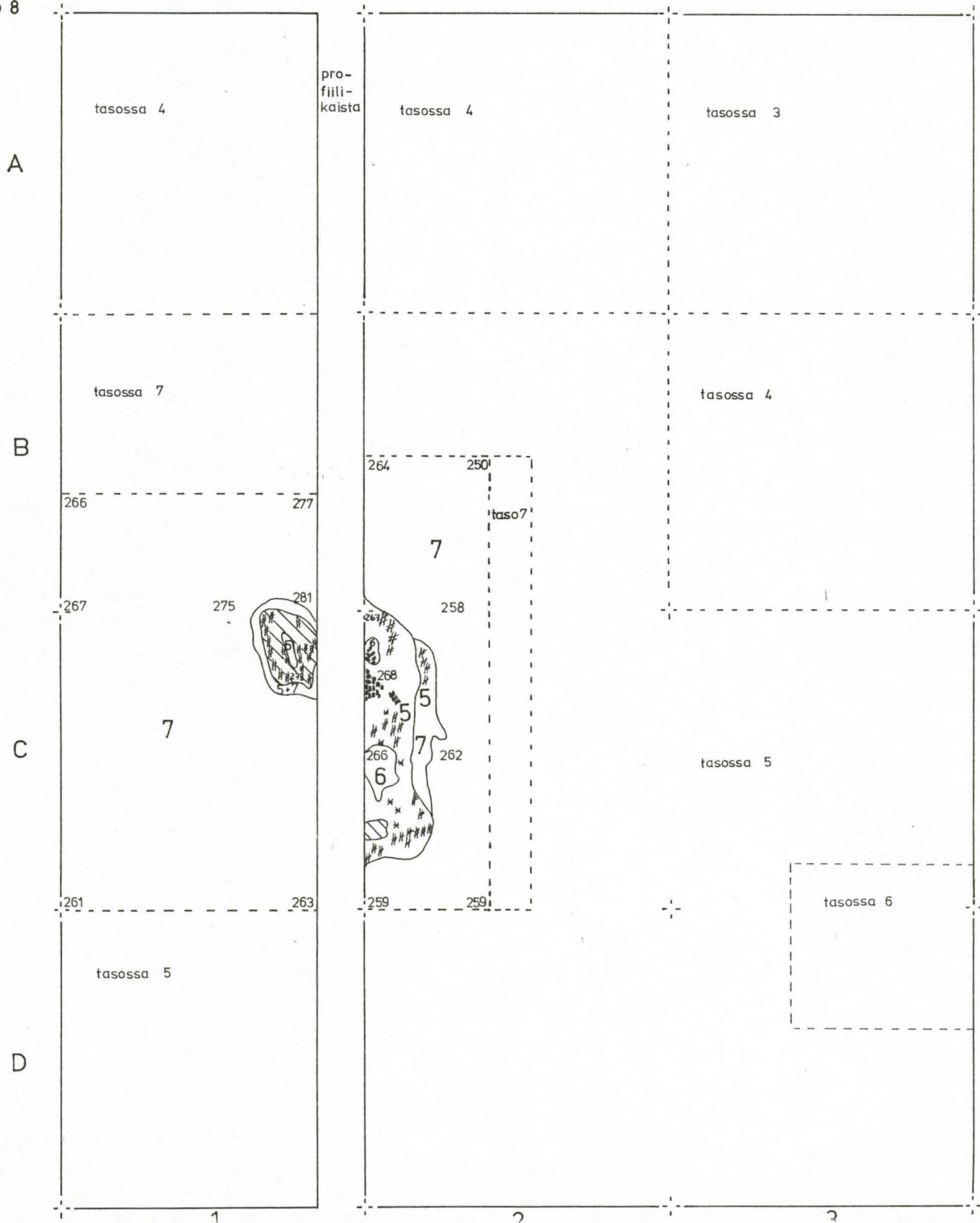
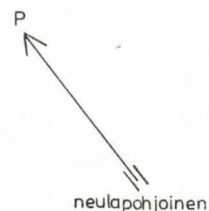
MK 1:25 — 25 cm

KP=3,38 m Ontojärven pinnan yläpuolella
(mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3

Taso 8

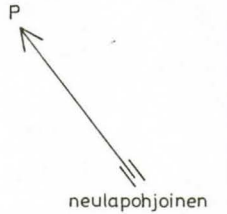
5	ruskea hiekka	⚡	hiilipaloja
6	valkoiseksi palanut hiekka	##	hiili
7	puhdas hiekka	xx	ruostehiekka
	punaiseksi palanut hiekka		

KUHMO PAJASAARI
 HELENA TASKINEN 1986
 TASOKARTTA KODANPOHJASTA
 PIIRI. PÄIVI KONTIO

- 6 valkoiseksi palanut hiekka
- 7 puhdas maa
- punaiseksi palanut hiekka

- hiilipaloja
- ** ruostehiekka

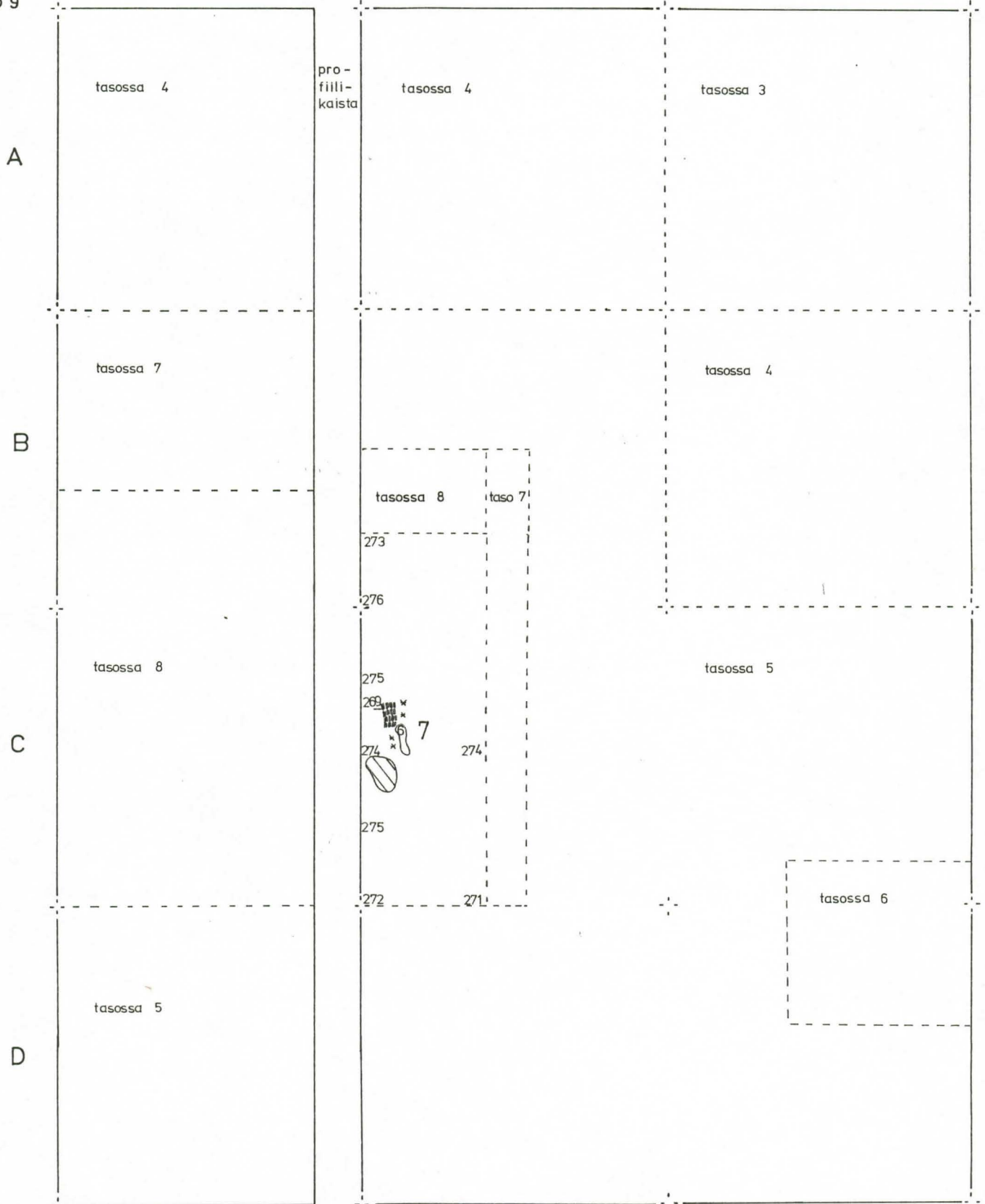

EI MITTAKAAVASSA
 MK-1-25 — 25 cm

KP = 3,38 m Ontojärven pinnan yläpuolella
 (mitattu 24.7.1986), kone 267

Ruudut A/1-3, B/1-3 ja C/1-3

Taso 9

KUHMO PAJASAARI
HELENA TASKINEN 1986

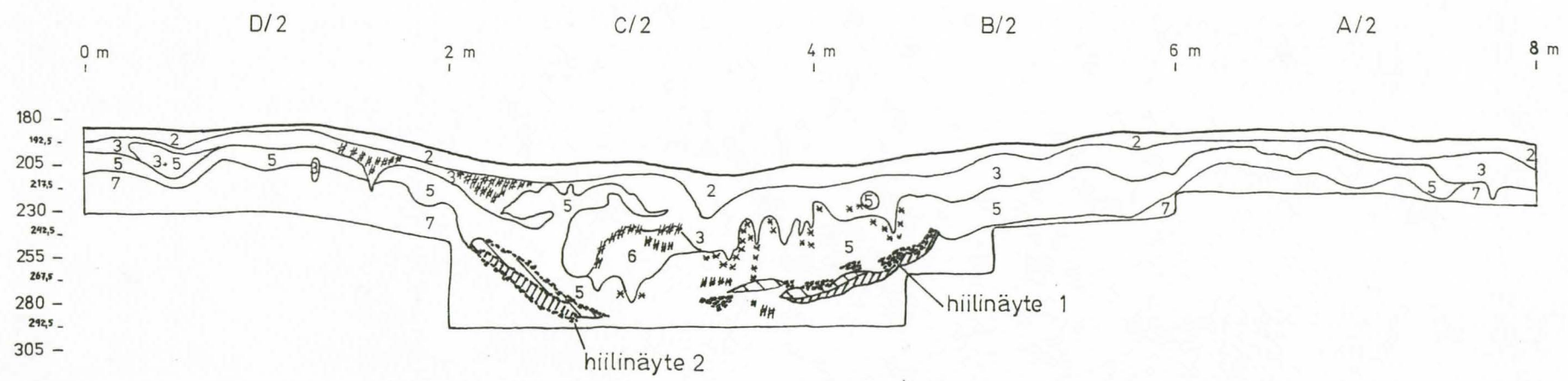
KP = 3,38 m Ontojärven yläpuolella (mitattu 24.7.1986), kone₂ 267

KODANPOHJAN PROFIILI

PIIRIT: PÄIVI KONTIO

MK 1:25 — 25 cm

Profiili piirretty ruutujen A - D/2 kaakkoon aukeavasta seinämästä.

2 turve	6 valkoiseksi palanut hiekka	punaiseksi palanut hiekka	ruostehiekka
3 huuhtoutunut maa	7 puhdas maa	hiili	
5 ruskea hiekka	likamaa	hiilipaloja	